

Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v roce 2023

Důvod zpracování:

Průběžné monitorování aktuální
situace hospodaření domácností

Obsah:

I. Textová část
II. Tabulková příloha

Zpracoval:

Sekce ekonomická a provozní
Oddělení koncepcí, analýz příjmů a statistik

Datum zpracování:

13. května 2024

Praha 2024

I.

TEXTOVÁ ČÁST

OBSAH

Metodika a zdroje použitých dat	1
A. Hlavní poznatky z analýzy	2
B. Vývoj rozhodujících skupin příjmů, životních nákladů, výdajů, úvěrů a úspor domácností	4
1. Příjmy domácností	4
1.1 Základní charakteristika	4
1.2 Mzdy	8
1.3 Sociální příjmy	16
1.4 Ostatní příjmy	25
2. Spotřebitelské ceny a životní náklady	27
3. Peněžní výdaje, úvěry a úspory domácností	30
3.1 Peněžní výdaje	30
3.2 Peněžní úvěry	31
3.3 Úspory	33
C. Vývoj na počátku roku 2024 a predikce na další období	35

METODIKA A ZDROJE POUŽITÝCH DAT

Makroekonomické zhodnocení vývoje spotřebitelských cen, peněžních příjmů, výdajů, bankovních vkladů a úspor (investic) domácností vychází z dat Českého statistického úřadu (dále ČSÚ), Informačního systému o průměrném výděлку (dále ISPV), databáze ARAD České národní banky (dále ČNB), Asociace pro kapitálový trh (dále AKAT), České leasingové a finanční asociace (dále ČLFA), Czech Banking Credit Bureau (CBCB), vlastní databáze resortu práce a sociálních věcí a České správy sociálního zabezpečení (dále ČSSZ). Využity byly také výsledky vlastních šetření Ministerstva práce a sociálních věcí (dále MPSV) a dalších institucí. Od ČSÚ byla převzata rovněž data o hrubém domácím produktu (pokud není uvedeno jinak, tak HDP není sezonně očištěn o nestejný počet pracovních dní) a úhrnné produktivitě práce.

V kapitole 1.1 je zdrojem dat k sociálním dávkám v rámci běžných příjmů domácností databáze národních účtů ČSÚ. Tento údaj je z důvodu odlišné metodiky a obsahu nesrovnatelný s údaji MPSV obsaženými v kapitole 1.3. Údaj o celkových sociálních transferech domácnostem publikovaný v kapitole 1.1 například zahrnuje imputovaný státní příspěvek na zdravotní pojištění za osoby za něž je plátcem stát, dále zvláštní sociální dávky pro příslušníky ozbrojených sil při skončení služebního poměru nebo sociální dávky poskytované mimo vládní programy sociálního zabezpečení.

Základní příjmová charakteristika na mikroúrovni vychází z výběrového šetření o příjmech a životních podmínkách domácností zpracovaného ČSÚ. Dlouhodoběji platné tendence pochází z oficiálních údajů zveřejněných v publikaci „Životní podmínky 2023“. Aktuální šetření proběhlo v první polovině roku 2023 a zjišťovalo ekonomickou situaci českých domácností v době dotazování a jejich příjmy za rok 2022.

Analýza mzdového vývoje byla zpracována na základě údajů z podnikového výkaznictví ČSÚ a podrobnější informace o mzdách zaměstnanců ze strukturální statistiky ISPV, ve které jsou zjišťovány mzdy jednotlivých zaměstnanců a nikoli celkové objemy na úrovni podniků či organizací. Průměrná mzda byla vykazována na přepočtené počty zaměstnanců (zohledňující délku pracovního úvazku) v celém národním hospodářství. Při zpracování dat o průměrných mzdách dle metodiky ČSÚ byly ČSÚ uplatněny metody odhadů nonresponse a doodhady za nešetřenou část populace, které vycházely z administrativních zdrojů dat. Data za jednotlivé regiony byla získána tzv. pracovištní metodou – tj. podle místa skutečného pracoviště zaměstnanců. Rozbor pohybu výdělků jednotlivých zaměstnanců umožnila data ISPV za rok 2023 (pokrývající 22 099 ekonomických subjektů představujících 2 531 tis. pracovních úvazků) v gesci MPSV. Údaje z ISPV mají za cíl poskytovat co nejpodrobnější informace o mzdách jednotlivých zaměstnanců s použitím množství různých třídění (např. pohlaví, vzdělání, věk) a získat rovněž pohled na mzdovou distribuci, tedy to, jak jsou mzdy mezi zaměstnanci rozprostřeny.

V kapitole o spotřebitelských cenách jsou rovněž využity údaje o harmonizovaném indexu spotřebitelských cen (HICP), který publikuje Eurostat. Mezi strukturou spotřebního koše národního indexu spotřebitelských cen ČR a strukturou spotřebního koše HICP jsou určité rozdíly. Ve váhách HICP jsou zahrnuty tržby za nákupy cizinců na území České republiky, ale není v nich zahrnuto imputované nájemné na rozdíl od národního indexu spotřebitelských cen, kde tržby za nákupy cizinců zahrnuté nejsou, ale je zde zahrnuto imputované nájemné.

S výjimkou použitých údajů z vlastní databáze MPSV, dat ČSÚ o vývoji spotřebitelských cen a životních nákladů, přehledů ČNB (bankovní vklady a úvěry) a údajů z ISPV je nutno všechna ostatní uváděná data považovat za předběžná.

Analýza obsahuje údaje platné k 15. dubnu 2024

A. HLAVNÍ POZNATKY Z ANALÝZY

Ekonomika České republiky zaznamenala ve srovnání s rokem 2022 meziroční ekonomický pokles (zejména vlivem oslabení výdajů domácností na konečnou spotřebu domácností a snížení tvorby zásob).

Hrubý domácí produkt ve stálých cenách se meziročně v jednotlivých čtvrtletích vyvíjel následovně: +0,1 %, -0,6 %, -0,9 % a +0,2 %. Za celý rok 2023 HDP meziročně poklesl o 0,3 % (v roce 2022 byl zaznamenán růst HDP o 2,4 %). Ve srovnání s průměrem Evropské unie byl ekonomický vývoj horší (růst HDP v EU byl o cca 0,7 p. b. vyšší než v ČR).

Na hospodářském poklesu se v roce 2023 největší měrou podílela konečná spotřeba domácností a tvorba zásob. Naproti tomu příspěvek bilance zahraničního obchodu byl kladný a pokles hrubého domácího produktu poměrně výrazně snížil.

Výdaje na konečnou spotřebu, které souhrnně přispěly k poklesu HDP, měly odlišný vývoj u spotřeby domácností a u výdajů vládních institucí. Zatímco výdaje na spotřebu domácností v jednotlivých čtvrtletích působily na propad HDP, tak příspěvky výdajů vládních institucí byly ve všech sledovaných čtvrtletích 2023 kladné.

Tvorba hrubého kapitálu přispěla k poklesu HDP vyšší měrou než konečná spotřeba. Rozhodující vliv měla snížená tvorba zásob (nejvyšší příspěvek byl zaznamenán ve 4. čtvrtletí). Kladně naopak působila tvorba hrubého fixního kapitálu, a to ve všech čtvrtletích.

Rostoucí vliv zahraniční poptávky zajistil kladné působení bilance zahraničního obchodu na vývoj HDP.

V rámci nabídkové strany došlo v roce 2023 k meziročnímu nárůstu hrubé přidané hodnoty o 0,4 %. Na tomto zvýšení se nevíce podílel zpracovatelský průmysl, informační a komunikační činnosti a veřejná správa.

Z podrobnějšího rozboru příjmů a výdajů domácností vyplynuly tyto základní poznatky:

- hrubý disponibilní důchod sektoru domácností (na makroúrovni statistiky národních účtů) vzrostl nominálně o 7,4 % na 4 033,6 mld. Kč, což při zohlednění cenové inflace znamenalo jeho reálné snížení o 3,0 %,
- největším zdrojem peněžních příjmů domácností byly mzdy; průměrná měsíční nominální mzda v národním hospodářství (na přepočtené počty zaměstnanců) činila 43 341 Kč a její meziroční dynamika růstu se zvýšila o 2,2 p. b. na 7,5 %,

- přes meziročně nižší tempo růstu spotřebitelských cen (v porovnání s rokem 2022) a vyšší dynamiku růstu průměrné nominální mzdy došlo i v roce 2023 (po historickém poklesu průměrné reálné mzdy o 8,5 % v roce 2022) k propadu průměrné reálné mzdy o 2,9 %,
- příjmy sociálního charakteru – druhé nejvýznamnější složky úhrnných příjmů domácností – vzrostly v nominálním (o 13,1 %) i reálném (o 2,2 %) vyjádření. Pokles byl zaznamenán u dávek nemocenského pojištění a humanitární dávky občanům Ukrajiny, příjmy občanů ze zbývajících druhů sociálních dávek se v souhrnu zvýšily,
- v prosinci 2023 dosáhla průměrná výše (samostatně vypláceného) starobního důchodu úrovně 20 310 Kč a srovnatelnou skutečnost za rok 2022 překročila o 12,2 %; celkový počet důchodců se ke stejnému datu meziročně zvýšil o 1,4 tis.,
- na dávkách nemocenského pojištění bylo vyplaceno o 4,6 % finančních prostředků méně než ve stejném období předchozího roku, nejvýrazněji se snížily výdaje na ošetřovné (o 13,1 %),
- na podporu v nezaměstnanosti bylo čerpáno o 0,6 mld. Kč (o 6,1 %) více než v roce 2022; průměrný podíl nezaměstnaných osob se zvýšil o 0,2 p. b. na 3,6 %; průměrná výše podpory v nezaměstnanosti činila 10 255 Kč a byla o 664 Kč vyšší než v roce 2022,
- v minulém roce již postupně začal zpomalovat průměrný meziroční index růstu spotřebitelských cen, který činil nadále vysokých 110,7 %, avšak v roce 2022 dosáhl dokonce 115,1 %; proinflačně působilo zejména výrazné zvýšení nákladů na bydlení a na potraviny a nealkoholické nápoje,
- sektor domácností vynaložil 3 286,0 mld. Kč na výdaje spojené s individuální spotřebou (reálně o 5,1 % meziročně méně),
- zvýšená dynamika růstu zadlužení domácností, kterou bylo možné sledovat v předchozích letech, od konce roku 2022 výrazně zpomalila a celkový objem půjček domácností u bank se k 31. 12. 2023 meziročně zvýšil o 101,3 mld. Kč na úroveň 2 245,3 mld. Kč,
- meziroční nárůst bankovních úspor domácností dosáhl ke konci roku úrovně běžné před roky 2020 a 2021, kdy došlo v důsledku pandemie k jejich výraznému nárůstu – objem úspor se podle dostupných údajů České národní banky v prosinci minulého roku meziročně zvýšil o 254,8 mld. Kč na 3 651,2 mld. Kč – vzhledem k vyššímu úročení vkladů se těžiště nárůstu přesunulo na termínové účty.

B. VÝVOJ ROZHODUJÍCÍCH SKUPIN PŘÍJMŮ, ŽIVOTNÍCH NÁKLADŮ, VÝDAJŮ, ÚVĚŘŮ A ÚSPOR DOMÁCNOSTÍ

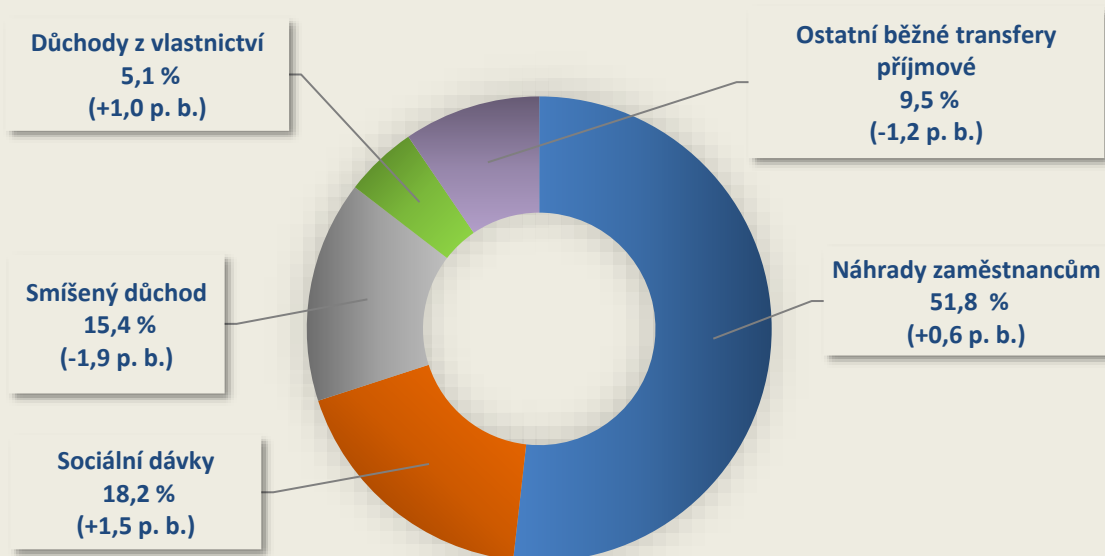
1. PŘÍJMY DOMÁCNOSTÍ

1.1 Základní charakteristika

Běžné příjmy sektoru domácností (podle statistiky národních účtů) dosáhly celkové výše 6 281,7 mld. Kč. Meziročně tak vzrostly nominálně o 7,2 % (+419,2 mld. Kč), ale reálně poklesly o 3,2 % (při poklesu hrubého domácího produktu ve stálých cenách o 0,3 %).

Na reálném poklesu úhrnného objemu běžných příjmů se největší měrou podílel smíšený důchod – zahrnující zejména příjmy z podnikatelských aktivit – jedná se o náhrady z neživotního pojištění, výhry ze sázek a loterií apod. (-14,0 %). V menší míře pak na něm participovaly ostatní běžné transfery a náhrady zaměstnancům (-14,0 %, resp. -2,1 %). Reálný nárůst zaznamenaly sociální dávky a důchody z vlastnictví (+5,6 %, resp. +21,6 %).

Struktura běžných příjmů domácností
(v roce 2023)

Poznámka: V závorkách rozdíl proti roku 2022

Zdroj: Zpracováno z předběžných údajů ČSÚ

Po odpočtu běžných výdajů (především daní z příjmů a příspěvků na sociální a zdravotní pojištění) zůstal sektoru domácností úhrnný disponibilní důchod v částce 4 033,6 mld. Kč, což bylo reálně o 3,0 % méně než ve srovnatelném loňském období (kdy se kupní síla jeho objemu meziročně snížila o 2,1 %).

Relace disponibilního důchodu k objemu hrubého domácího produktu (v běžných cenách) meziročně poklesla o 0,4 p. b. na 54,9 %.

Podrobnější číselné údaje o vývoji příjmů v sektoru domácností jsou součástí následující tabulky:

Příjmy sektoru domácností podle statistiky národních účtů

Ukazatel	mld. Kč		Meziroční index v %	
	rok 2022	rok 2023	nominální	reálný ¹⁾
Běžné příjmy celkem	5 862,5	6 281,7	107,2	96,8
z toho: Náhrady zaměstnancům ²⁾	3 002,2	3 252,2	108,4	97,9
z toho: Mzdy a platy	2 304,2	2 499,4	108,5	98,0
Sociální dávky	978,5	1 144,0	116,9	105,6
Směšený důchod ³⁾	1 018,0	969,2	95,2	86,0
Důchody z vlastnictví ⁴⁾	235,8	317,5	134,6	121,6
Ostatní běžné transfery příjmové ⁵⁾	627,9	597,9	95,2	86,0

Poznámka: Indexy propočteny z nezaokrouhlených údajů

¹⁾ Při použití indexu spotřebitelských cen (110,7 %)

²⁾ Mzdy a platy; sociální příspěvky zaměstnavatelů

³⁾ Provozní přebytek (vytvořený výrobními činnostmi) a směšený důchod
- odměna za práci vykonanou vlastníkem (nebo členy jeho rodiny)

⁴⁾ Např. úroky, dividendy, pachtovné

⁵⁾ Např. náhrady z neživotního pojištění, výhry ze sázek a loterií, převody ze zahraničí

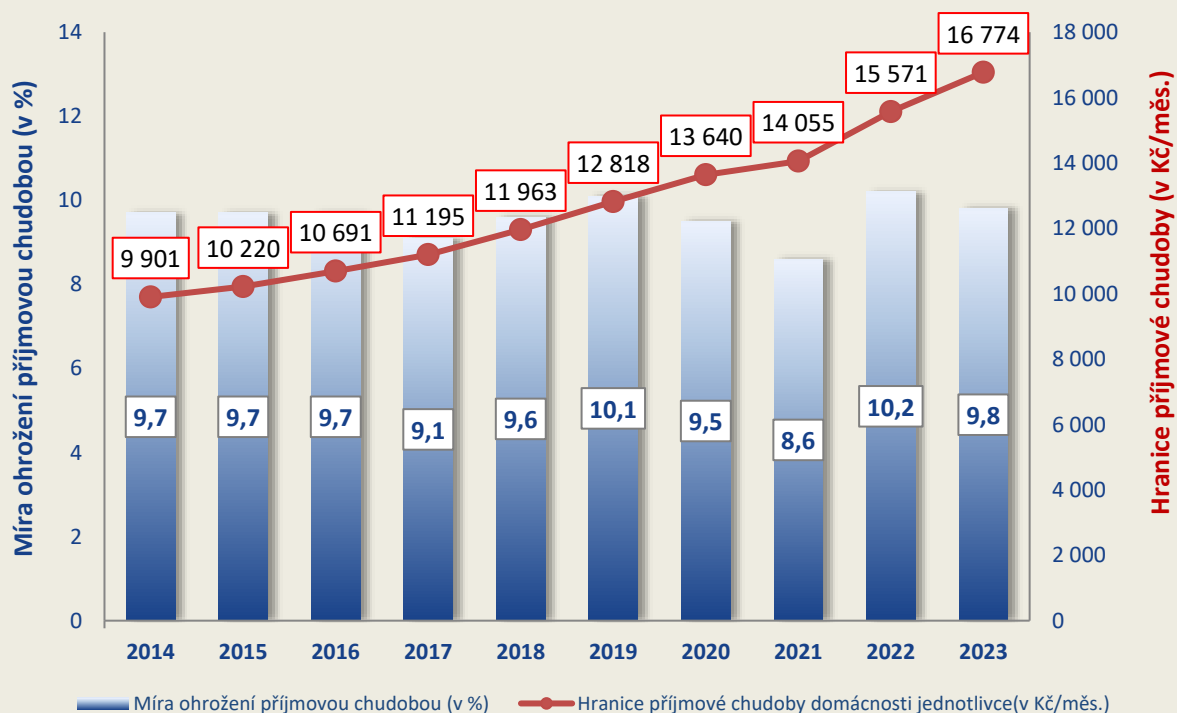
Zdroj: Zpracováno z předběžných údajů ČSÚ

Další relevantní a doplňující údaje o příjmech českých domácností odpovídající dlouhodobě platným trendům poskytují výsledky výběrového šetření ČSÚ „Životní podmínky“ (aktuální šetření proběhlo v první polovině roku 2023 a zjišťovalo ekonomickou situaci českých domácností v době dotazování a jejich příjmy za rok předcházející, tedy 2022 – viz kapitolu Metodika a zdroje použitých dat). V následující pasáži jsou uvedena data získána na reprezentativním vzorku domácností a týkají se obecně podrobnějších charakteristik příjmové diference domácností.

- V roce 2022 dosáhl průměrný roční čistý peněžní příjem na osobu v domácnosti 259,9 tis. Kč (cca 21 654 Kč měsíčně), tj. o 18,7 tis. Kč (7,7 %) více než o rok dříve. Při započítání průměrné míry inflace však došlo k reálnému poklesu příjmů o 6,5 %. Ze sledovaných typů domácností výrazně vzrostly příjmy, důsledkem trojí valorizace důchodů v roce 2022, zejména domácnostem důchodců jednotlivců (o 13,9 %) na 252,9 tis. Kč ročně. Nejnižším tempem naopak rostly průměrné čisté příjmy neúplným rodinám s dětmi (o 5,0 %), které zároveň dosáhly nejnižšího čistého příjmu na osobu (175,5 tis. Kč ročně). Nejvyšší čistý příjem na osobu vykázaly domácnosti jednotlivců pod 65 let (392,1 tis. Kč; meziroční nárůst o 8,8 %),
- podle výsledků dotazníkového šetření se domácnostem v roce 2023, stejně jako v roce 2022, meziročně zvýšil podíl nákladů na bydlení na čistých příjmech (z 14,9 % na 16,7 %). Nejvíce se na tom podílel růst cen plynu (o 43,6 %) a elektřiny (o 26,4 %). Náklady na bydlení se však výrazně liší dle právní formy bydlení a například u domácností žijících v pronajatém bytě dosáhly tyto náklady 30,3 % jejich příjmů. V roce 2023 vnímalo náklady na bydlení jako velkou zátěž 17,8 % domácností (meziročně o 3,4 p. b. více),
- v roce 2023 vycházelo se svými příjmy s velkými obtížemi nebo s obtížemi 13,7 % domácností (meziroční nárůst o 0,5 p. b.). Nejvyšší podíl domácností, které se svými příjmy vycházely nejhůře, byl vykázán u rodin tvořených samotným rodičem s jedním či více dětmi a u jednotlivců starších 65 let. Podíl domácností, které vycházely se svými příjmy snadno nebo velmi snadno, klesl o 1,0 p. b. na 17,7 %,
- podíl domácností s příjmem pod hranicí příjmové chudoby dosáhl v roce 2023 úrovně 9,8 %, což znamenalo meziroční pokles o 0,4 p. b. Tato hranice je definována jako 60 % mediánu ekvivalizovaného disponibilního příjmu domácnosti a pro domácnost jednotlivce činila ve sledovaném roce 16 774 Kč měsíčně (viz graf na následující straně). U domácnosti dvou dospělých tato hranice představovala 25 160 Kč měsíčně, u rodiče s dítětem do 13 let činila 21 806 Kč měsíčně a pro partnerský pár se dvěma dětmi do 13 let byla 35 225 Kč měsíčně,

- o z dlouhodobého hlediska jsou příjmovou chudobou nejvíce zasaženými skupinami domácnosti nezaměstnaných, kde bylo ohroženo 54,4 % osob, neúplné rodiny s dětmi (33,0 %), osoby z úplných rodin se třemi a více dětmi (21,7 %) a jednotlivci ve věku 65 let a více (33,2 %),
- o míra materiální a sociální deprivace (podíl osob, které si z finančních důvodů nemohly dovést 5 ze 13 základních věcí, služeb či požitků) byla v roce 2023 meziročně vyšší a činila 6,3 % (nárůst o 1,5 p. b.). Největší část připadá na položku pořízení nového nábytku za opotřebovaný (30,0 % domácností), zaplacení neočekávaného výdaje ve výši 14 100 Kč (19,7 % domácností) a uhrazení týdenní dovolené pro všechny členy domácnosti (20,3 % domácností).

Vývoj míry ohrožení příjmovou chudobou v ČR (v letech 2014 až 2023)

Zdroj: Zpracováno z údajů ČSÚ

1.2 Mzdy

Růst průměrné nominální mzdy v průběhu roku 2023 zvolňoval a pokračoval propad kupní síly zaměstnanců. Přetrvávající pokles průměrné reálné mzdy byl svým rozsahem i délkou výjimečný. Za roky 2022 a 2023 poklesla průměrná reálná mzda o 11,2 %.

Rozhodující část peněžních příjmů domácností tvořily mzdy. Na jejich celkových příjmech se podílely 42,7 % (v předchozím roce 41,7 %). Celkový objem mzdových prostředků (bez ostatních osobních nákladů) zúčtovaný všem zaměstnancům k výplatě za celé národní hospodářství v roce 2023 dosáhl 2 099,0 mld. Kč a byl tak nominálně o 7,9 % vyšší než v roce 2022.

Vývoj mezd v hodnoceném období charakterizovaly zejména následující skutečnosti:

- meziročně vyšší nominální nárůst průměrné mzdy,
- nižší dynamika růstu meziroční průměrné nominální mzdy v porovnání s mírou inflace,
- stále ještě přetrvávající pokles kupní síly průměrných výdělků zaměstnanců (související s dezinflačním vývojem cenové inflace),
- pokles průměrné reálné mzdy byl zaznamenán v 18 z 19 sledovaných odvětvových agregacích CZ-NACE a v regionálním členění ve všech 14 krajích,
- přetrvávající pokles produktivity práce doprovázený mírně vyšším poklesem průměrné reálné mzdy,
- zvýšení meziodvětvové diferenciace a naopak mírný pokles územní diferenciace mezd zaměstnanců (na makroúrovni),
- mírný nárůst mzdové diferenciace na úrovni jednotlivých zaměstnanců (na mikroúrovni).

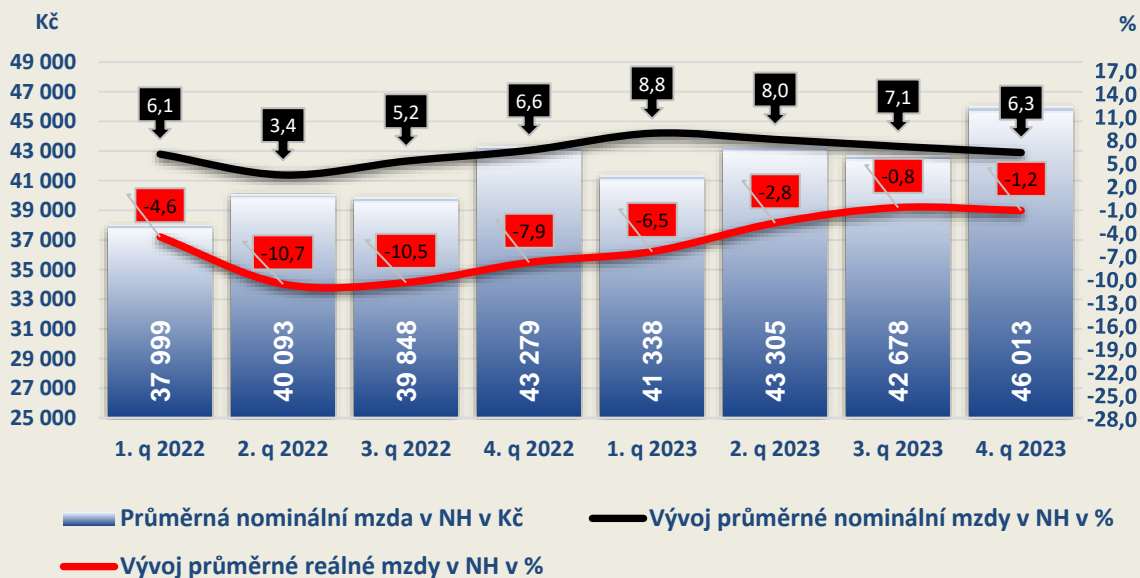
Průměrná hrubá měsíční nominální mzda na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství dosáhla za celý rok 2023 výše 43 341 Kč, což představovalo meziroční nominální nárůst o 7,5 %, tj. o 3 024 Kč. Dynamika růstu průměrné nominální mzdy pokračovala v rozkolísaném vývoji posledních čtyř let, po předchozím zvolnění mzdové dynamiky zaznamenala v loňském roce o 2,2 p. b. vyšší meziroční nárůst než v roce 2022.

Klíčovým faktorem ovlivňující mzdovou úroveň byla inflace, která svým vývojem stále výrazně převýšila nominální zvýšení průměrné mzdy.

Spotřebitelské ceny se v roce 2023 meziročně zvýšily o 10,7 % (v roce 2022 vzrostly o 15,1 %), tzn. že průměrná reálná mzda poklesla o 2,9 % – souhrnný přehled viz tabulku č. 2 v příloze. Jednalo se tak po roce 2022 (o 8,5 %) o druhý nejvyšší pokles průměrné reálné mzdy v historicky srovnatelné časové řadě o vývoji průměrné mzdy od roku 2000 a celkově o čtvrtý případ, kdy v tomto období reálná mzda meziročně poklesla (v letech 2012, 2013, 2022 a 2023).

Přestože vývoj dynamiky průměrné nominální mzdy v jednotlivých čtvrtletích roku 2023 dosahoval významných nárůstů, byl doprovázen klesajícím trendem (meziroční nárůst o 8,8 % v prvním, resp. o 8,0 % ve druhém, resp. o 7,1 % ve třetím čtvrtletí). Ve 4. čtvrtletí došlo k nejnižšímu zvýšení průměrné mzdy o 6,3 % na 46 013 Kč. Spotřebitelské ceny v uvedeném období však vzrostly o 7,6 %, což mělo za následek pokles průměrné reálné mzdy o 1,2 %. Propad průměrné reálné mzdy byl zaznamenán deváté po sobě jdoucí čtvrtletí.

Vývoj průměrné měsíční mzdy (v jednotlivých čtvrtletích roku 2022 a 2023)

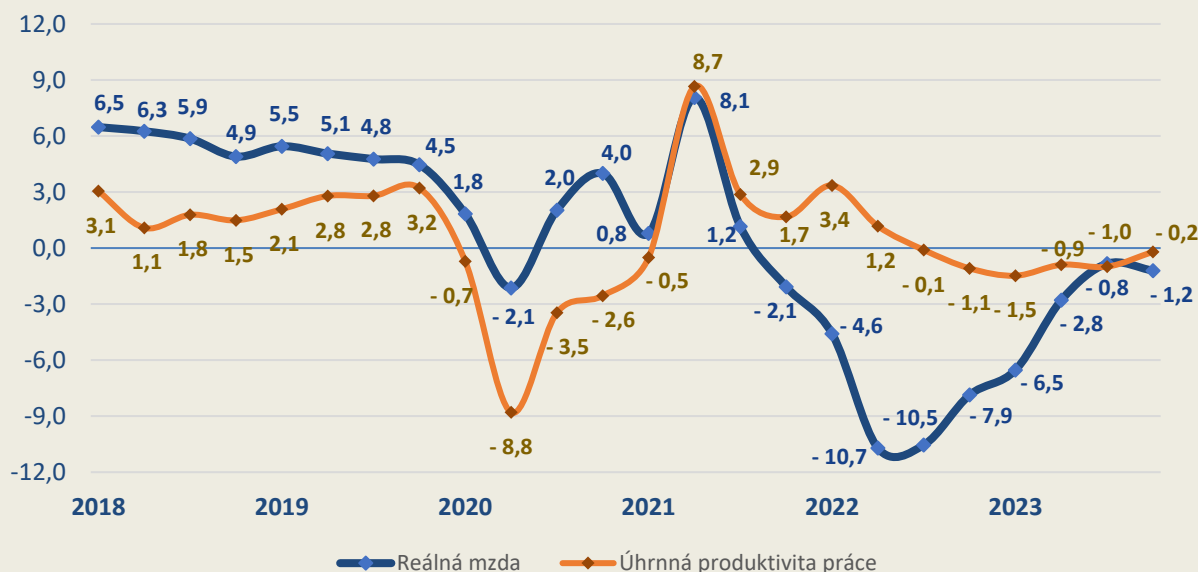

Zdroj: Zpracováno z údajů ČSÚ

Čistá nominální průměrná mzda (podle propočtů MPSV) zaznamenala (vlivem nezvyšování slevy na poplatníka nebo slevy na vyživované děti) nižší meziroční nárůst než průměrná nominální hrubá mzda v národním hospodářství (před zdaněním) jak u zaměstnanců bez dětí, tak i u zaměstnanců s dětmi. Zatímco zvýšení hrubé mzdy představovalo 3 024 Kč (7,5 %), čistá mzda se zvýšila o 2 241 Kč, tj. o 6,9 % u bezdětného zaměstnance, o 6,7 % u zaměstnance s jedním dítětem, o 6,3 % u zaměstnance se dvěma dětmi a o 5,9 % u zaměstnance se třemi a více dětmi.

Pokles kupní síly výdělků byl v hodnoceném období doprovázen i mírným poklesem produktivity práce. Dynamika úhrnné produktivity práce (v pojetí hrubého domácího produktu ve stálých cenách na 1 pracovníka v národním hospodářství) poklesla ve sledovaném období meziročně o 1,0 %; toto snížení však bylo o 1,9 p. b. nižší, než činil pokles průměrné reálné mzdy – podrobný vývoj za jednotlivá čtvrtletí viz následující graf:

Srovnání vývoje reálné mzdy a úhrnné produktivity práce v letech 2018 až 2023 (meziroční změna v % – jednotlivá čtvrtletí)

Zdroj: Zpracováno z údajů ČSÚ

Relace produktivity práce a mezd se promítla do vývoje jednotkových mzdových nákladů, které v meziročním pohledu sice nominálně vzrostly o 8,6 %, reálně však poklesly o 1,9 %. Růst mezd tedy nepředstavoval riziko z pohledu udržení konkurenceschopnosti tuzemské produkce.

Reálná hodnota objemu mzdových prostředků zúčtovaných k výplatě poklesla oproti roku 2022 o 2,5 %; mzdová náročnost HDP (relace objemu mzdových prostředků k objemu hrubého domácího produktu v běžných cenách) ve stejném porovnání poklesla o 0,2 p. b. na 28,5 %.

Část mezd, které svým zaměstnancům dlužili zaměstnavatelé v platební neschopnosti, byla vyplacena Úřadem práce ČR na základě zákona č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Celkem bylo takto k 31. 12. 2023 poskytnuto 206,1 mil. Kč (o 27,6 mil. Kč více než ke konci předchozího roku), z toho nejvíce v hl. m. Praze (69,7 mil. Kč), v Jihomoravském kraji (30,7 mil. Kč), Jihočeském kraji (15,4 mil. Kč), Zlínském kraji (15,3 mil. Kč) a Moravskoslezském kraji (14,2 mil. Kč).

Vývoj průměrného platu v jednotlivých odvětvích tzv. veřejné služby a správy byl nevyrovnaný a ovlivněný úspornými opatřeními v platové sféře. Nejnižší zvýšení o 4,3 % vykázalo odvětví „vzdělávání“. A i v rámci tohoto odvětví byl vývoj výdělků dosti diferencovaný. Zatímco ve školách a školských zařízeních, jejichž zřizovatelem je kraj nebo obec, vzrostl průměrný plat o 4,2 %, ve státem zřizovaných školských zařízeních se průměrný plat zvýšil o 0,9 p. b., tj. o 5,1 %. Největší nárůst o 7,5 % byl zaznamenán v odvětví „veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení“, ale ani v tomto odvětví nominální růst nepokryl míru inflace a k poklesu kupní síly průměrného platu došlo ve všech odvětvích veřejné služby a správy – podrobněji viz tabulku č. 3 v příloze.

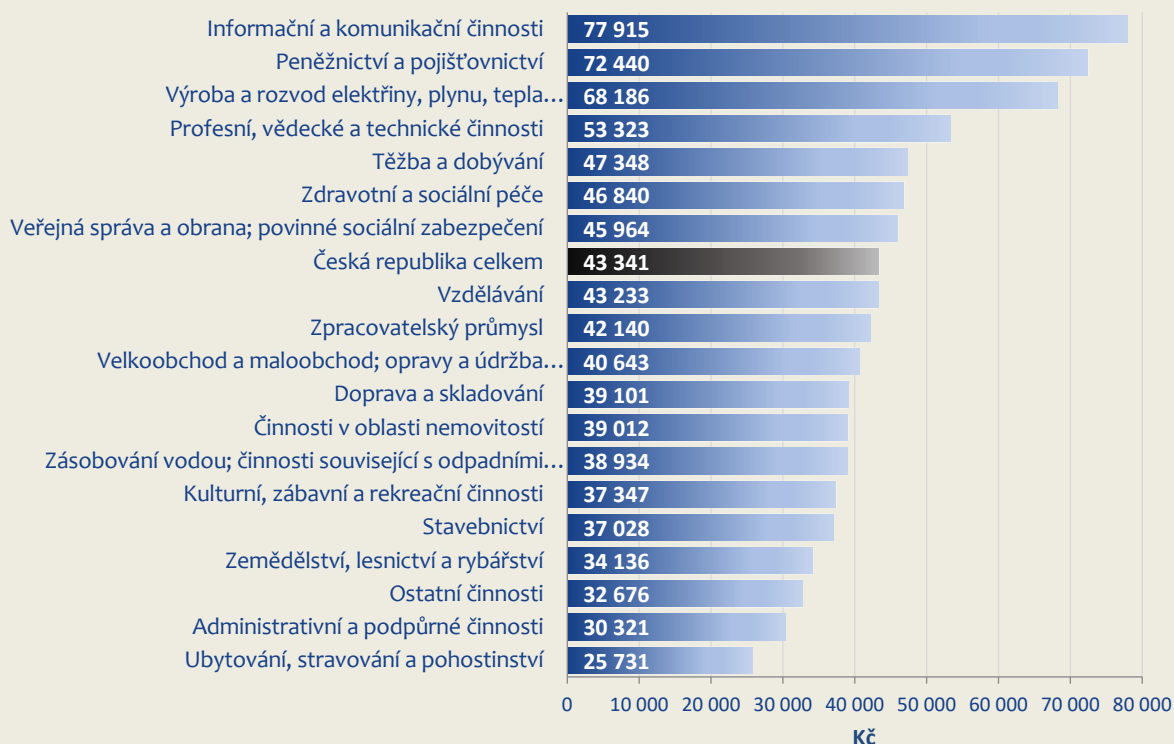
Na nárůst průměrné mzdy v soukromé sféře působily v roce 2023 především tyto základní faktory:

- snaha zaměstnanců a jejich zástupců při mzdových vyjednáváních o co největší kompenzaci dopadů vysoké cenové inflace z předchozího období,
- pokračující nárůst zaměstnanosti a stagnace nezaměstnanosti; podíl nezaměstnaných osob činil 3,7 % k 31. prosinci 2023 (stejně jako k 31. prosinci 2022).

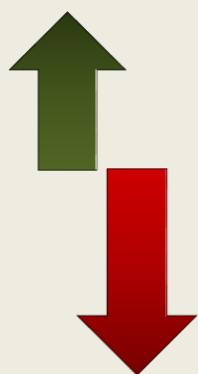
Ze statistik o průměrném evidenčním počtu zaměstnanců na přepočtené počty (podle Podnikové statistiky o mzdách a zaměstnancích; liší se od Výběrových šetření pracovních sil) je patrné meziroční zvýšení zaměstnanců o 15,6 tis. (0,4 %). V detailnějším odvětvovém členění byly ve vývoji počtu zaměstnanců patrné rozdíly. Nárůst počtu zaměstnanců zaznamenalo třináct odvětví. Z nich největší a nejvýznamnější absolutní nárůst počtu zaměstnanců byl vykázán v odvětví „vzdělávání“ o 8,6 tis. (tj. o 2,6 %), odvětví „zdravotní a sociální péče“ o 8,4 tis. a odvětví „administrativní podpůrné činnosti“ o 7,6 tis. Naopak největší pokles zaměstnanosti byl zaznamenán v odvětví „zpracovatelský průmysl“ o 17,6 tis. (tj. o 1,6 %), v odvětví „velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel“ o 2,0 tis. a v odvětví „zemědělství, lesnictví a rybářství“ o 1,6 tis.

Z hlediska odvětvového členění (podle Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE) dosáhla v roce 2023 nejvyšší průměrné nominální mzdy tradičně odvětví „informační a komunikační činnosti“ (77 915 Kč) a „peněžnictví a pojišťovnictví“ (72 440 Kč). Naopak nejnižší průměrná mzda byla v odvětvích „ubytování, stravování a pohostinství“ (25 731 Kč), „administrativní a podpůrné činnosti“ (30 321 Kč) a „ostatní činnosti“ – tj. např. činnosti podnikatelských, zaměstnavatelských a profesních organizací a odborových svazů, opravy počítačů a komunikačních zařízení a výrobků pro osobní potřebu, praní a chemické čištění, kadeřnické, kosmetické činnosti, pohřební služby apod. (32 676 Kč). Podrobný přehled o výši průměrných mezd ve všech 19 sekcích CZ-NACE je uveden v následujícím grafu a tabulce č. 4 v příloze.

Průměrná měsíční nominální mzda podle секcí CZ-NACE (v roce 2023)

Zdroj: Zpracováno z údajů ČSÚ

Pouze v odvětví výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu reálný meziroční nárůst průměrné mzdy +3,1 %
V ostatních 18 odvětvích reálný meziroční pokles průměrné mzdy, největší v odvětví ostatní činnosti -7,0 %

Meziroční dynamika průměrných výdělků byla v jednotlivých odvětvích poměrně diferencovaná. Největší nárůst průměrné mzdy zaznamenalo odvětví „výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu“, nominálně o 14,1 %. Pouze v tomto odvětví nominální zvýšení převýšilo míru inflace a došlo tak i k nárůstu reálné mzdy o 3,1 %. K intenzivnějšímu nominálnímu zvýšení došlo ještě v odvětvích „těžba a dobývání“ (nominálně nárůst o 9,9 %, reálně pokles o 0,7 %)

a „ubytování, stravování a pohostinství“ (nominálně nárůst o 9,7 %, reálně pokles o 0,9 %). Naopak nejnižší meziroční nárůst průměrné mzdy byl v odvětvích „ostatní činnosti“ (nominálně nárůst o 3,0 %, reálně pokles o 7,0 %) a „vzdělávání“ (nominálně nárůst o 4,3 %, reálně pokles o 5,8 %).

Meziodvětvová mzdová diferenciacie v roce 2023 vzrostla; variační koeficient průměrných mezd (podle секcí CZ-NACE) se zvýšil o 0,8 p. b. na 30,6 %.

Výše průměrné nominální mzdy se výrazně lišila i podle velikosti zpravodajské jednotky, tj. s velikostí podniku rostla průměrná mzda. V podnicích do 19 zaměstnanců byla nejnižší a činila 32 177 Kč (cca 74 % průměrné mzdy v národním hospodářství). Naopak v organizacích s 1 000 a více zaměstnanci dosáhla 51 737 Kč (více než 119 % průměru) – podrobněji viz tabulku č. 5 v příloze.

V územním členění podle krajů (viz následující graf) bylo dosaženo nejvyšší průměrné měsíční mzdy 53 347 Kč v hl. m. Praze. Dlouhodobě jde o region, který úrovní průměrné mzdy výrazně převyšuje celorepublikový průměr, a to o cca 23 % (o 10 006 Kč); jednalo se zároveň o kraj s největším nárůstem počtu zaměstnanců (o 25,0 tis., tj. 3,0 %). S velkým odstupem a překročením hranice 43 000 Kč následoval Středočeský kraj. Nejčastěji byl zastoupen interval s průměrnou mzdou 39 001 až 40 000 Kč, který zahrnoval 6 krajů (Jihočeský, Liberecký, Vysočina, Olomoucký, Zlínský a Moravskoslezský). Nejnižší průměrná mzda 37 470 Kč byla zaznamenána v Karlovarském kraji. Nejvyšší relativní vzestup průměrné nominální mzdy byl vykázán v Ústeckém kraji (o 8,3 %); naopak k nejnižšímu nárůstu došlo v hl. m. Praze (o 6,6 %). Ve všech krajích ČR však průměrná reálná mzda poklesla od 3,7 % do 2,2 % – viz tabulku č. 6 v příloze.

Průměrná hrubá měsíční nominální mzda v krajích ČR (v roce 2023)

Zdroj: Zpracováno z údajů ČSÚ

Diferenciace extrémních mzdových hladin na úrovni krajů se zvýšila o 740 Kč na 15 877 Kč (hl. m. Praha x Karlovarský kraj). Hodnota variačního koeficientu v tomto členění poklesla z 9,5 % v roce 2022 na 9,2 % v roce 2023.

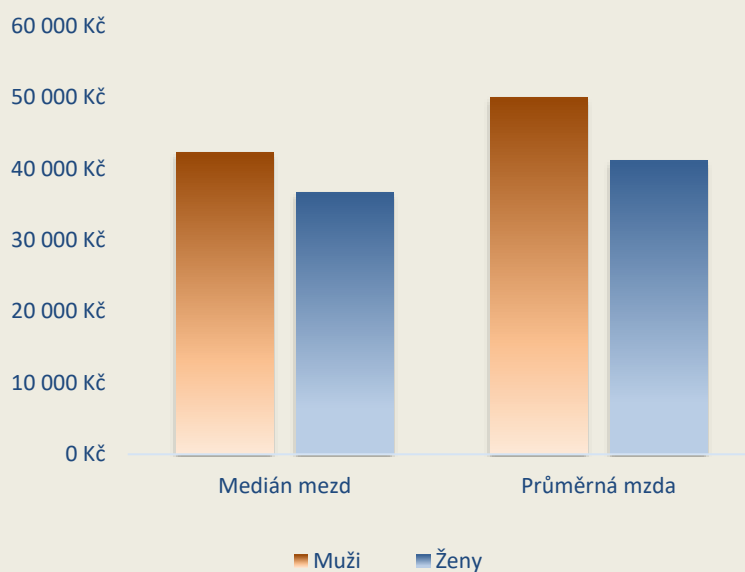
Poznátky ze šetření Informačního systému o průměrném výděлку

Dalším důležitým zdrojem informací o pracovních příjmech, resp. výdělcích jednotlivých zaměstnanců v České republice, které doplňují údaje ČSÚ, jsou data získaná z pravidelného statistického šetření Informační systém o průměrném výděлку (ISPV). Na rozdíl od podnikového výkaznictví ČSÚ, které vychází z údajů o evidenčním počtu zaměstnanců a vyplacených mzdách za ekonomický subjekt, jehož účelem je makroekonomický pohled na mzdy, ISPV poskytuje data o mzdové úrovni jednotlivých skupin zaměstnanců i podle profesní struktury (včetně rozdělení na ženy a muže). Ve výsledcích o průměrných mzdách ČSÚ a ISPV jsou rozdíly, které vyplývají zejména z odlišné metodiky šetření, z rozdílného způsobu přepočtu zaměstnanců apod.

Z výstupů šetření ISPV lze porovnat mimo jiné i výdělkovou úroveň žen a mužů. Průměrná mzda mužů dosáhla v roce 2023 výše 50 010 Kč a průměrná mzda žen 41 139 Kč. Dynamika růstu průměrné mzdy žen byla v hodnoceném období o 0,1 p. b. nižší než u mužů a činila 6,5 %. Rozdíl v průměrném výděлку mužů a žen činil 8 871 Kč, relace průměrné mzdy žen k průměrné mzdě mužů dosáhla 82,3 %. Hodnota mediánu mezd mužů

činila ve sledovaném období 42 231 Kč a mediánu mezd žen 36 669 Kč. Dynamika růstu mediánové mzdy žen byla naopak o 0,3 p. b. vyšší než u mužů a činila 6,7 %. Porovnání založené na posouzení vývoje relace mediánové hodnoty výdělků žen a mužů představovalo 86,8 % (absolutní rozdíl 5 562 Kč, což bylo o 3 309 Kč méně než v případě průměru).

Mírné zvýšení mzdové diferenciace na nejnižší úrovni jednotlivých zaměstnanců signalizuje vývoj hodnoty většiny základních diferenciačních charakteristik popsanych na výsledcích ukazatelů roků 2022 a 2023 v následující tabulce na další straně (vlastní propočty MPSV z dat vybraných organizací).

Ukazatel	Rok 2022	Rok 2023
Rozdíl mezi průměrným výdělkem a mediánem (Kč)	6 012	6 409
Podíl zaměstnanců s nižší než průměrnou mzdou (%)	67,6	67,6
Decilový poměr (9. decil : 1. decil)	3,16	3,21
Variační koeficient (%)	0,68	0,68
Giniho koeficient	0,27	0,28
Paretův koeficient	0,36	0,37

Podíl zaměstnanců s nižším než průměrným výdělkem z celkového počtu zaměstnanců (oproti stejnému období předchozího roku) stagnoval na hodnotě 67,6 %. Dynamika výdělku však byla v roce 2023 v 1. decilu meziročně o 1,7 p. b. nižší než nárůst výdělku v 9. decilu.

Medián mezd v roce 2023 činil 39 518 Kč (ve mzdové sféře 38 236 Kč, v platové sféře 44 330 Kč) a byl oproti hodnotě průměrné měsíční mzdy nižší o 6 409 Kč. V platové sféře představoval tento rozdíl 3 197 Kč; ve mzdové sféře činilo zaostávání mediánu za průměrnou mzdou 7 337 Kč. Výdělky zaměstnanců ve mzdové sféře na rozdíl od sféry platové byly více diferencované. To bylo ovlivněno zejména vysokou absolutní úrovní vyplácených mezd (včetně prémie, mimořádných odměn a bonusů) vrcholovým manažerům a špičkovým specialistům.

Proti většímu posílení mzdové diferenciaci působila skutečnost, že průměrné (meziroční) tempo růstu výdělku řídicích pracovníků a manažerů (klasifikace CZ ISCO, hlavní třída 1) bylo nižší než průměrná intenzita nárůstu mezd jimi řízených zaměstnanců (o 1,5 p. b.).

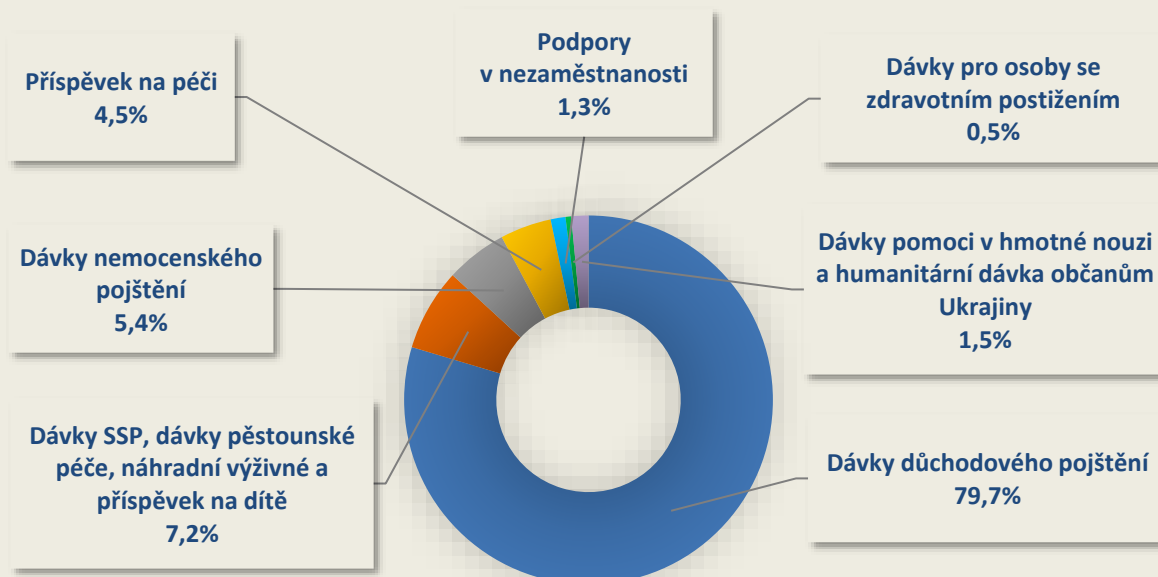
Podrobné statistiky o výdělcích (včetně mzdové distribuce) jednotlivých skupin zaměstnanců z ISPV jsou součástí tabulkové přílohy jako samostatná složka na konci materiálu.

1.3 Sociální příjmy

Celkový objem sociálních příjmů (druhé nejvyšší složky peněžních příjmů domácností) dosáhl v roce 2023 částky 834,4 mld. Kč a převýšil skutečnost stejného období roku 2022 o 96,9 mld. Kč, tj. o 13,1 % nominálně, reálně o 2,2 %.

Podíl sociálních příjmů ve struktuře celkových příjmů domácností dosáhl 17,0 % a byl o 1,2 p. b. vyšší než v roce 2022. Pokles byl zaznamenán u dávek nemocenského pojištění a humanitární dávky občanům Ukrajiny. Příjmy občanů ze zbývajících druhů sociálních dávek se v souhrnu zvýšily – viz tabulky č. 7 a 17 v příloze.

Struktura sociálních příjmů obyvatelstva
(v roce 2023)

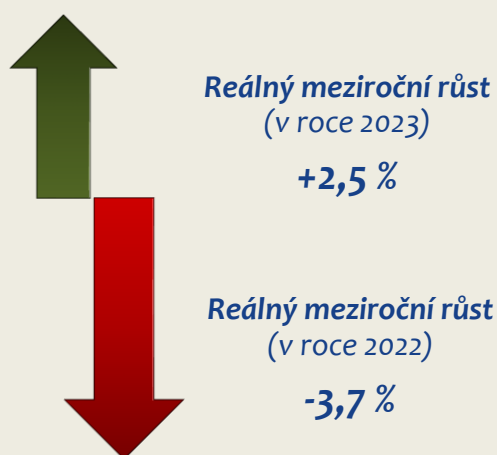
Zdroj: Zpracováno z údajů ČSSZ, JVM a MPSV

Míra zatížení hrubého domácího produktu sociálními transfery (relace objemu sociálních příjmů k objemu HDP v běžných cenách) v roce 2023 dosáhla 11,3 %, což bylo o 0,5 p. b. více než v roce 2022.

Na dávky důchodového pojištění bylo v roce 2023 poskytnuto (bez dávek vyplácených do ciziny) 670,4 mld. Kč, tj. o 94,7 mld. Kč (o 16,6 %) více než v roce 2022. Tyto výdaje byly ovlivněny zavedením tzv. výchovného od ledna 2023 (starobní důchod – včetně předčasného – byl navýšen o částku 500 Kč měsíčně za každé vychované dítě; na zvýšení má nárok ten, kdo o dané dítě pečoval v největším rozsahu), valorizací v mimořádném termínu v červnu 2022 (procentní výměra o 8,2 %), valorizací v mimořádném termínu v září 2022 (procentní výměra o 5,2 %),

valorizací v řádném termínu v lednu 2023 (základní výměra důchodu byla valorizována o 140 Kč, procentní výměra pak o 5,1 %) a valorizací v mimořádném termínu v červnu 2023 (zvýšení procentní výměry o 2,3 % a 400 Kč). Výdaje na tyto valorizace důchodů zvýšily výdaje na důchody v roce 2023 ve srovnání s rokem 2022 o 87,1 mld. Kč.

Nárůst zaznamenaly výdaje na starobní důchody (bez dávek vyplácených do ciziny), a to o 83,8 mld. Kč (o 17,6 %) na 559,9 mld. Kč. Jejich podíl na celkovém objemu výdajů na dávky důchodového pojištění dosáhl 84,2 %. Výdaje na invalidní důchody se (bez dávek vyplácených do ciziny) zvýšily o 6,5 mld. Kč na 64,7 mld. Kč. Vzrostly rovněž výdaje na pozůstalostní důchody, a to o 3,4 mld. Kč na 39,7 mld. Kč.

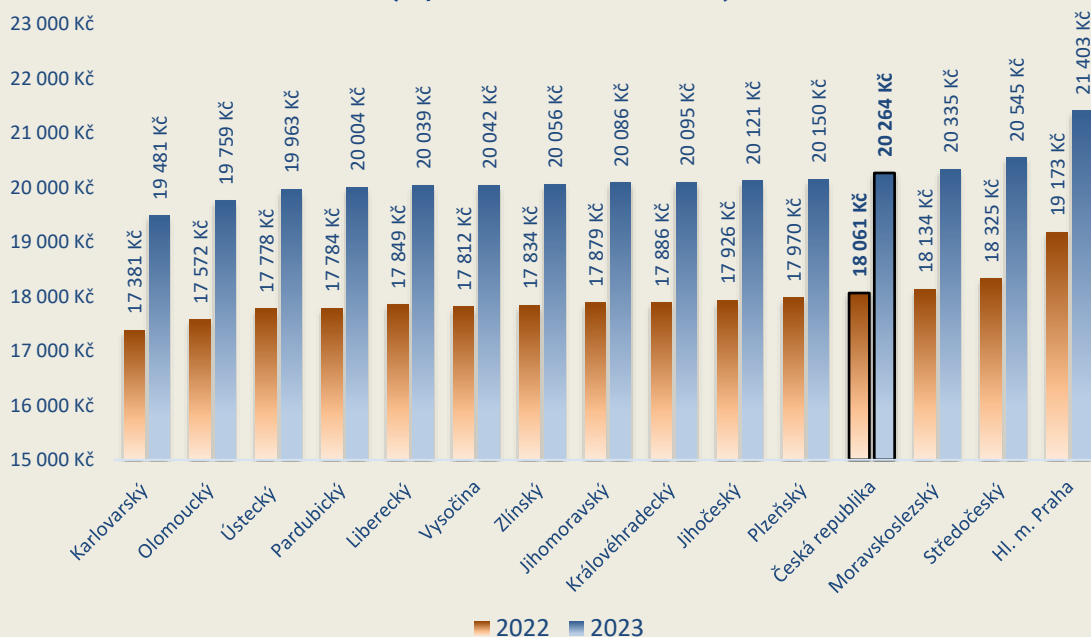
Průměrná výše (samostatně vypláceného) starobního důchodu se v období leden až prosinec 2023 meziročně zvýšila o 2 817 Kč (o 16,4 %) na 19 963 Kč, v reálném vyjádření vzrostla o 2,5 % (při použití indexu životních nákladů domácností důchodců 113,6 %).

Podíl starobního důchodu celkem na průměrné hrubé měsíční nominální mzdě na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství se zvýšil a představoval 46,1 % – o 3,0 p. b. více než v roce 2022.

V prosinci 2023

- o pobíralo důchod 2 845,6 tis. osob, přičemž jejich počet se meziročně zvýšil o 1,4 tis. Počet důchodců se starobním důchodem (včetně poměrného starobního) se zvýšil o 4,1 tis. (o 0,2 %) na 2 371,2 tis. osob, v rámci této skupiny důchodců činil počet důchodců s trvale kráceným předčasným důchodem 731,3 tis. (oproti stejnému období předchozího roku se zvýšil o 52,6 tis., tj. o 7,2 %). Meziročně se snížily počty příjemců invalidních důchodů o 1,8 tis. na 411,7 tis. (o 0,4 %); ke snížení došlo také u vdovských a vdoveckých důchodů o 1,3 tis. osob (o 5,5 %), naopak ke zvýšení u sirotčího důchodu o 0,5 tis. osob (1,2 %),
- o průměrný nominální starobní důchod (vyplácený samostatně) dosáhl 20 310 Kč a převýšil o 2 212 Kč skutečnost stejného měsíce roku 2022 (viz tabulku č. 8 v příloze). U žen činil 19 095 Kč, čímž představoval 88,4 % průměrného důchodu mužů (21 610 Kč). Průměrná výše trvale kráceného předčasného důchodu byla oproti průměrnému starobnímu důchodu o 1 743 Kč nižší a dosáhla 18 567 Kč (o 2 322 Kč více než ve srovnatelném období předchozího roku), z toho u mužů 19 799 Kč a u žen 17 401 Kč,
- o stejně jako v prosinci 2022 pobírali nejvyšší průměrný starobní důchod občané v hl. m. Praze – 21 403 Kč (nárůst o 2 230 Kč), nejnižší v Karlovarském kraji – 19 481 Kč (nárůst o 2 100 Kč),

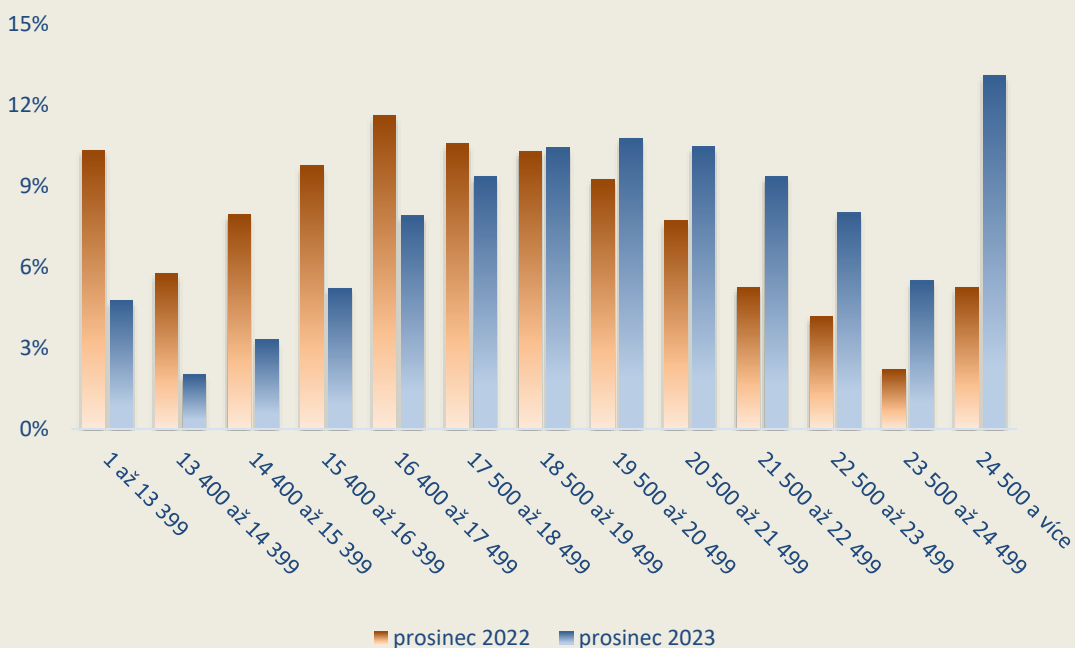
Průměrná výše starobního důchodu dle krajů (v prosinci 2022 a 2023)

Poznámka: Včetně poměrného starobního důchodu
Zdroj: Zpracováno z údajů ČSSZ

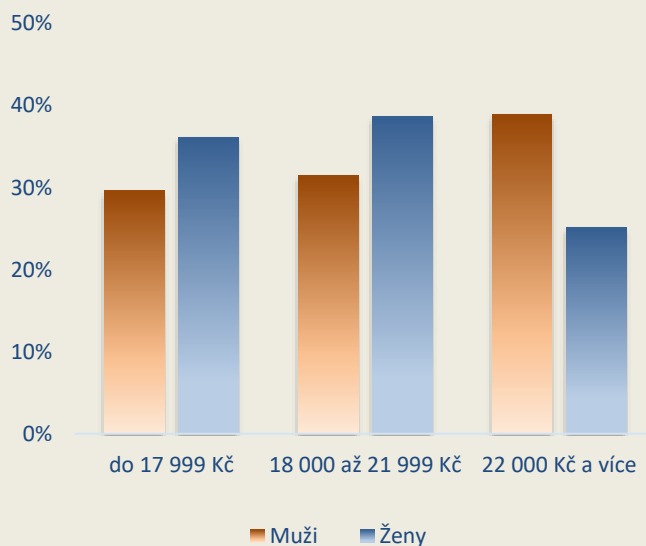
- o pobíralo samostatně vyplácený starobní důchod do 10 999 Kč měsíčně 2,3 % osob, ve výši 11 000 – 13 999 Kč měsíčně 3,5 % osob, ve výši 14 000 – 17 999 Kč měsíčně 21,8 % osob, ve výši 18 000 – 21 999 Kč měsíčně 41,3 % osob a 22 000 Kč a více pobíralo 31,1 % důchodců,

Relativní rozložení počtu samostatně vyplácených starobních důchodů (intervaly v Kč)

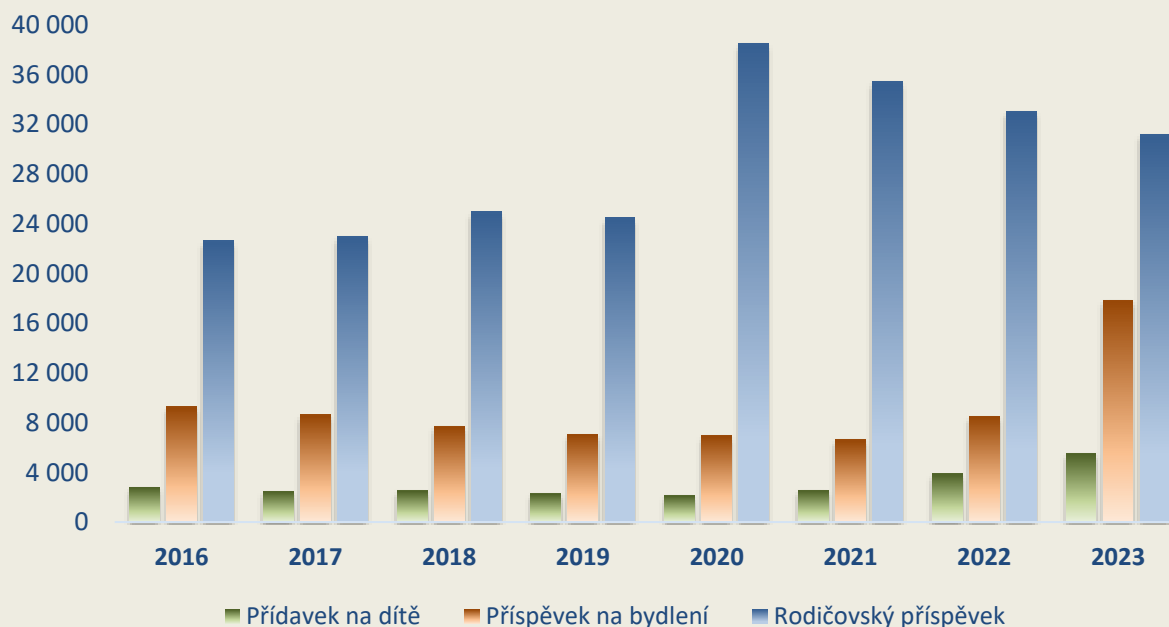
Zdroj: Zpracováno z údajů MPSV

- o relativní rozložení všech druhů samostatně vyplácených důchodů dle pohlaví zobrazuje tento graf (z celkového počtu 2 846 tis. příjemců bylo 1 183 tis. mužů a 1 663 tis. žen); ve skupinách s důchodem nižším než 21 999 Kč převládaly ženy (vyjádřeno jako podíl daného příjmového intervalu k celkovému počtu osob stejného pohlaví), v intervalech nad tuto úroveň naopak výrazně převažovali muži.

Na dávkách státní sociální podpory, péčovské péče, náhradního výživného a jednorázový příspěvek na dítě bylo vyplaceno 60,1 mld. Kč. V hodnoceném období bylo touto formou vyplaceno meziročně o 3,5 mld. Kč více finančních prostředků (o 6,2 %) než ve stejném období předchozího roku – viz tabulky č. 7 a 9 v příloze.

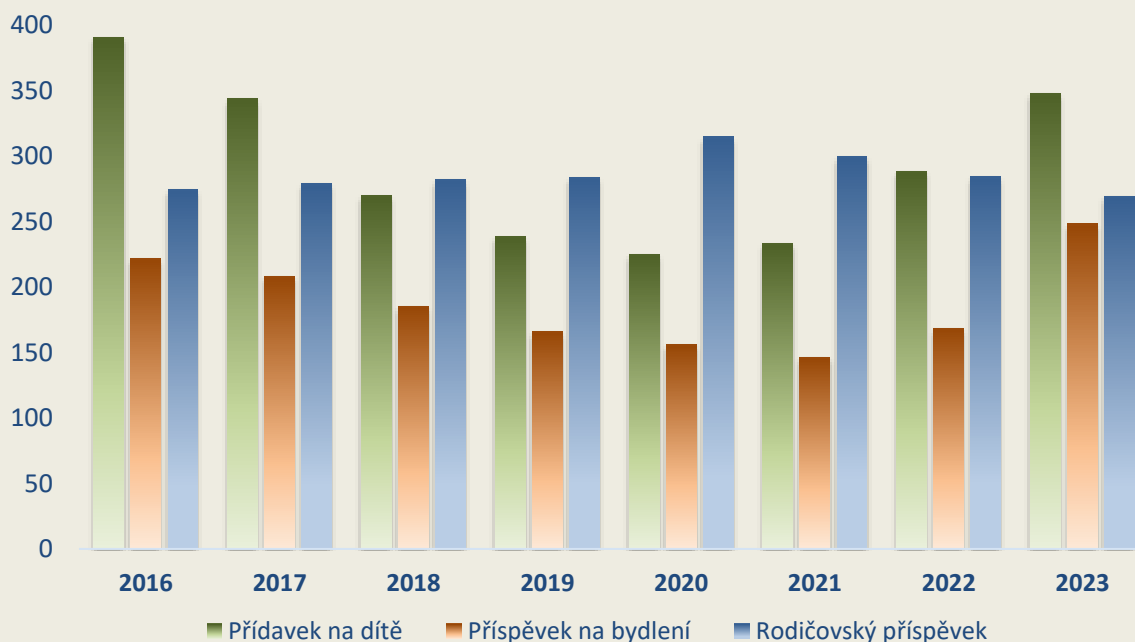
Vybrané dávky státní sociální podpory (v mil. Kč)

Zdroj: Zpracováno z údajů MPSV

Poznámka: V roce 2020 došlo ke skokovému nárůstu výdajů na rodičovský příspěvek v důsledku navýšení příspěvku od 1. ledna 2020 o 80 000 Kč (resp. o 120 000 Kč u vícerčat).

Vývoj průměrného měsíčního počtu příjemců vybraných dávek státní sociální podpory (v tis. osob)

Zdroj: Zpracováno z údajů MPSV

Výdaje na rozhodující dávku tohoto systému – rodičovský příspěvek se snížily o 1,9 mld. Kč (o 5,7 %) na 31,2 mld. Kč. Průměrný počet měsíčně vyplácených dávek klesl (jedním z důvodů byla snižující se porodnost) o 5,3 %, tj. o 15,1 tis. na 269,1 tis. – viz tabulky č. 9 až 11 v příloze.

Vlivem pokračující energetické krize a úpravou normativních nákladů na bydlení se zvýšily výdaje na příspěvek na bydlení. Bylo na něj vynaloženo 17,9 mld. Kč, tj. o 109,8 % (o 9,4 mld. Kč) více při zvýšeném počtu v průměru měsíčně vyplácených dávek (o 47,5 %, tj. o 79,9 tis.) na 248,2 tis., jejichž průměrná výše vzrostla z 4 239 Kč na 6 022 Kč (o 42,1 %); nejvyšší byla v hl. m. Praze (8 130 Kč), nejnižší ve Zlínském kraji (4 841 Kč) – viz tabulky č. 9 až 12 v příloze.

Na dávky péstounské péče bylo poskytnuto o 18,1 % (o 0,8 mld. Kč) meziročně více, tedy 4,9 mld. Kč. Nárůst výdajů na tyto dávky mohl být způsoben zvýšením příspěvku při péstounské péči v návaznosti na valorizaci částek životního a existenčního minima od 1. ledna 2023, zvýšením příspěvků pro péstouny a děti z náhradní rodinné péče od října 2022 a nárůstem počtu vyplácených některých dávek péstounské péče. Průměrný počet měsíčně vyplácených dávek se zvýšil o 1,7 % (na 36,5 tis.) – viz tabulky č. 9 až 11 v příloze.

Formou přídavku na dítě bylo vyplaceno 5,5 mld. Kč, tj. o 42,4 % více než ve stejném období předchozího roku, což je odrazem navýšení přídavku na dítě o 200 Kč od 1. ledna 2023. Průměrný měsíční počet vyplácených dávek ve sledovaném období meziročně vzrostl o 20,5 % – viz tabulky č. 9 až 11 v příloze.

Podle územního členění připadla nejvyšší částka poskytnutá prostřednictvím dávek státní sociální podpory a dávek péčovské péče na 1 obyvatele v Moravskoslezském a Ústeckém kraji, nejnižší v kraji Vysočina a Plzeňském kraji – viz tabulku č. 13 v příloze.

Formou dávek nemocenského pojištění bylo v roce 2023 poskytnuto 45,4 mld. Kč, což bylo o 2,2 mld. Kč (o 4,6 %) méně než ve srovnatelném období předchozího roku – viz tabulku č. 7 v příloze. Snížení výdajů na dávky nemocenského pojištění (mimo jiného) ovlivnil ústup onemocnění Covid-19.

Další významnou složkou sociálních příjmů domácností byl příspěvek na péči. V hodnoceném období bylo takto čerpáno 37,2 mld. Kč, což bylo o 2,2 % (o 0,8 mld. Kč) meziročně více – viz tabulku č. 15 v příloze. Nárůst výdajů na tuto dávku byl způsoben zvýšením počtu vyplácených dávek, a to ve všech stupních závislosti.

Měsíčně bylo v průměru vyplaceno 369,6 tis. dávek, tedy o 7,1 tis. (o 2,0 %) více než v roce 2022, z toho 33,3 tis. (9,0 %) dětem do 18 let a 336,2 tis. (91,0 %) osobám ve věku 18 let a starším. V I. stupni závislosti bylo čerpáno 101,1 tis. (27,3 %), ve II. stupni 115,3 tis. (31,2 %), ve III. stupni 96,9 tis. (26,2 %) a ve IV. stupni 56,4 tis. dávek (15,3 %).

V lednu až prosinci 2023 bylo na podpory v nezaměstnanosti vyčerpáno 10,5 mld. Kč při meziročním nárůstu o 6,1 % (o 0,6 mld. Kč) – viz tabulku č. 7 v příloze.

Ve sledovaném období se zvýšil průměrný podíl nezaměstnaných osob o 0,2 p. b. na 3,6 %. Průměrný počet evidovaných nezaměstnaných se meziročně zvýšil o 13,8 tis. na 265,5 tis., k nárůstu došlo také u průměrného počtu evidovaných nezaměstnaných s nárokem na podporu o 0,5 tis. na 79,1 tis. Průměrná výše podpory v nezaměstnanosti se ve sledovaném období zvýšila o 664 Kč na 10 255 Kč, u mužů činila 11 458 Kč a u žen 9 293 Kč. Meziroční nárůst průměrné měsíční výše podpory byl zaznamenán ve všech krajích ČR. Nejnižší průměrná podpora byla vykázána v kraji Moravskoslezském (9 492 Kč), nejvyšší v hl. m. Praze (12 755 Kč) – viz tabulku č. 16 v příloze.

Průměrná výše podpory v nezaměstnanosti v krajích ČR (v roce 2023)

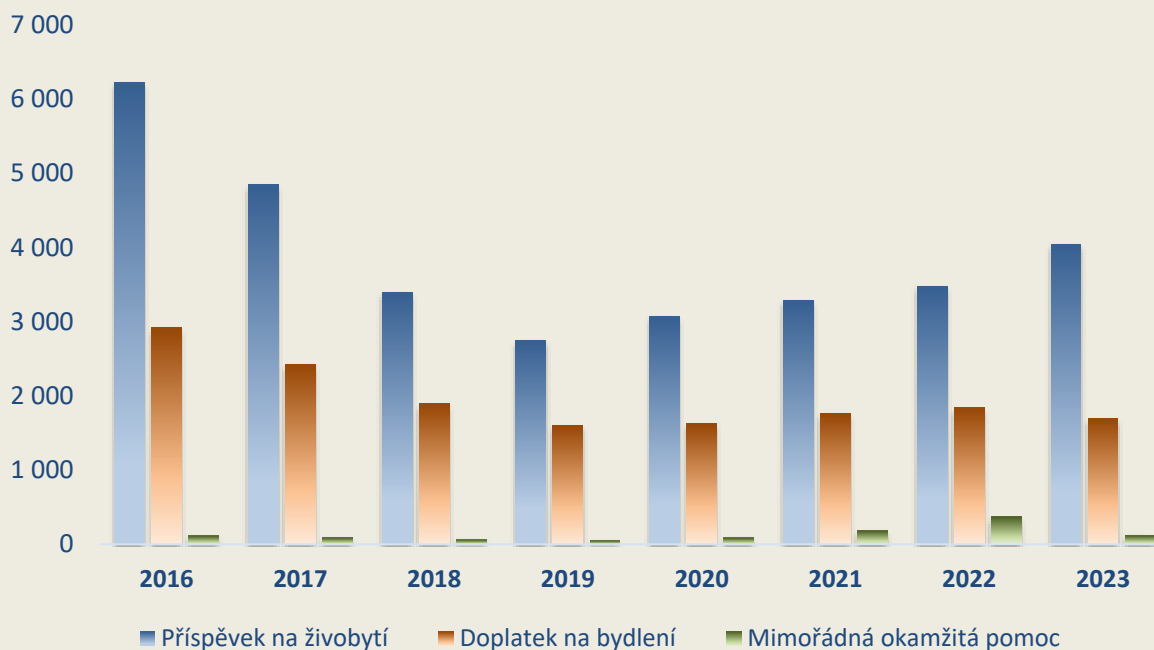

Zdroj: Zpracováno z údajů MPSV

Podíl žen pobírajících podporu v nezaměstnanosti na celkovém počtu uchazečů s podporou činil 55,6 % (o 0,3 p. b. méně než v roce 2022). Na jedno volné pracovní místo připadalo 0,9 uchazeče (o 0,1 více než v roce 2022).

Na dávky pomoci v hmotné nouzi a humanitární dávku občanům Ukrajiny bylo poskytnuto celkem 12,8 mld. Kč s tím, že na dávky pomoci v hmotné nouzi bylo čerpáno 5,9 mld. Kč (nárůst o 174,0 mil. Kč, tj. o 3,1 %) a na humanitární dávku občanům Ukrajiny 7,0 mld. Kč (pokles o 1,7 mld. Kč, tj. o 20,0 %) – viz tabulky č. 7, 17 a 18 v příloze. Vývoj výdajů na jednotlivé dávky pomoci v hmotné nouzi ukazuje následující graf.

Dávky pomoci v hmotné nouzi (v mil. Kč)

Zdroj: Zpracováno z údajů ČSSZ

Výdaje na příspěvek na živobytí, především vlivem valorizace částek životního a existenčního minima od 1. ledna 2023, vzrostly na 4,0 mld. Kč. Oproti skutečnosti předchozího roku byly o 0,6 mld. Kč (o 16,3 %) vyšší. Meziročně se zvýšily ve všech krajích – viz tabulku č. 18 v příloze. Průměrný měsíční počet dávek se zvýšil o 2,8 tis. (o 4,6 %) na 64,0 tis. – viz tabulku č. 19 v příloze. Zhruba 52,3 % (o 1,0 p. b. více než v roce 2022) z celkového počtu dávek přiznaných za minulý rok připadlo na domácnosti jednotlivců, 10,9 % (o 0,5 p. b. méně) na domácnosti s 5 a více členy. Průměrná výše vyplacené dávky činila cca 5 279 Kč.

Na doplatku na bydlení bylo vyplaceno 1,7 mld. Kč (o 144,4 mil. Kč, tj. o 7,9 % méně než ve stejném období roku 2022). K poklesu počtu průměrně měsíčně vyplacených dávek došlo ve všech krajích, nejvíce v Moravskoslezském kraji (o 28,7 %). Došlo ke snížení počtu příjemců této dávky při zvýšení její průměrné výše. V průměru bylo měsíčně za leden až prosinec 2023 vyplaceno 26,9 tis. dávek, tj. o 7,3 tis. (o 21,3 %) méně než za stejné období roku 2022 – viz tabulky č. 18 a 19 v příloze. Z hlediska struktury domácností bylo za minulý rok vyplaceno 55,2 % dávek domácnostem jednotlivců, domácnostem s 5 a více členy 9,6 % dávek. Průměrná výše dávky činila 5 175 Kč (o 724 Kč meziročně více).

Také výdaje na mimořádnou okamžitou pomoc se oproti roku 2022 snížily. Bylo na nich vyplaceno 120,8 mil. Kč, tj. o 67,4 % (o 249,5 mil. Kč) méně – viz tabulku č. 17 v příloze. Pokles byl způsoben zejména výrazným snížením počtu vyplácených dávek občanům Ukrajiny.

Na dávky pro osoby se zdravotním postižením bylo vyplaceno 3,8 mld. Kč (o 40,9 % více než v roce 2022). V průběhu roku 2023 bylo vyplaceno 6,1 tis. příspěvků na zvláštní pomůcku (z hlediska typu pomůcky bylo nejvíce příspěvků vyplaceno na motorové vozidlo – 2,2 tis.) v úhrnné výši 0,9 mld. Kč (o 0,4 % více). Do výdajů na příspěvek na mobilitu se promítlo především zvýšení dávky z 550 Kč na 900 Kč od 1. ledna 2023. Příspěvků na mobilitu bylo čerpáno v průměru měsíčně 263,5 tis. a bylo na ně vyplaceno za leden až prosinec 2023 celkem 2,9 mld. Kč (o 61,6 % více) – viz tabulku č. 20 v příloze.

Sociální příjmy obyvatelstva

Druh příjmu	Výdaje v mil. Kč	
	rok 2022	rok 2023
Dávky důchodového pojištění	569 992,9	664 676,7
Dávky státní sociální podpory, dávky pěstounské péče, náhradní výživné a jednorázový příspěvek na dítě	56 625,0	60 130,1
Dávky nemocenského pojištění	47 581,7	45 398,0
Příspěvek na péči	36 376,2	37 174,8
Podpory v nezaměstnanosti	9 848,6	10 451,3
Dávky pro osoby se zdravotním postižením	2 668,3	3 759,1
Dávky pomoci v hmotné nouzi	14 379,3	12 814,1
Sociální příjmy celkem	737 472,0	834 404,1

Zdroj: Zpracováno z údajů ČSSZ, JVM a MPSV

1.4 Ostatní příjmy

Podíl ostatních příjmů (tj. těch, jež nemají charakter příjmů ze závislé pracovní činnosti nebo sociálních příjmů) na celkových příjmech domácností (v makroekonomickém pohledu) představoval přibližně 40 až 41 % (zhruba o 2 p. b. méně než v roce 2022).

Objem těchto příjmů lze na základě dostupných údajů o výši jednotlivých hlavních položek spadajících do této příjmové skupiny odhadnout na cca 1 980 až 1 990 mld. Kč.

Nejdůležitějšími položkami příjmů (statisticky zařazenými do kategorie „ostatních“) jsou zejména:

- příjmy z (drobného) podnikání,
- příjmy z majetku (pronájmy, prodeje, dividendy z cenných papírů, renty apod.),
- přijaté půjčky,
- příjmy z pojištění,
- přijaté úroky z vkladů, půjček, dluhopisů,
- příjmy ze zahraničí,
- dary, výhry, stipendia, výživné,
- příjmy z dědictví a
- příjmy z tzv. šedé („stínové“) ekonomiky.

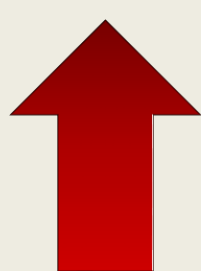
Povaha těchto příjmů objektivně neumožňuje komplexní (statistickou) kvantifikaci úrovně a vývoje všech jejich výše uvedených druhů. S využitím dat čerpaných ze statistiky národních účtů ČSÚ a evidence ČNB lze konkrétně specifikovat pouze některé (často do určité míry agregované) klíčové položky (data představují celkové objemy):

- hrubý smíšený důchod (vč. hrubého provozního přebytku) – zahrnující především zisk drobných podnikatelů z výrobních činností a poskytovaných služeb (včetně jejich pracovních důchodů) a rovněž odhadované příjmy ze „šedé“ ekonomiky ve výši několika desítek miliard korun – představoval 969,2 mld. Kč a meziročně (nominálně) poklesl o 4,8 % (-48,8 mld. Kč),

- důchody z vlastnictví činily 317,5 mld. Kč (proti roku 2022 nominální růst o 34,6 %); v jejich rámci došlo k reálnému nárůstu u přijatých úroků (představovaly celkem 127,4 mld. Kč, +41,6 %); ostatních důchodů z investic (58,5 mld. Kč; +45,7 %) a reinvestovaných zisků z přímých zahraničních investic (55,0 mld. Kč, +24,3 %); reálný pokles byl zaznamenán u rozdělovaných důchodů společností (-12,5 %) – jde hlavně o dividendy a jiné důchody z rozdělovaného zisku (celkem činily 63,9 mld. Kč) a důchodů z půdy (renty 12,6 mld. Kč, reálný pokles o 7,6 %),
- tzv. ostatní běžné příjmy (transfery) v celkové výši 597,9 mld. Kč meziročně poklesly o 4,8 %; z toho 36,5 mld. Kč představovaly náhrady z neživotního pojištění (ve srovnání s rokem 2022 to znamenalo reálný nárůst jejich objemu o 10,1 %) a 561,3 mld. Kč „jiné“ běžné transfery (mj. výhry, stipendia, výživné, dary, převody ze zahraničí a příjmy plynoucí z odškodnění obětí nacistické perzekuce, účastníků zahraničního a národního odboje a politických vězňů); jejich objem v reálném vyjádření poklesl o 15,2 %.

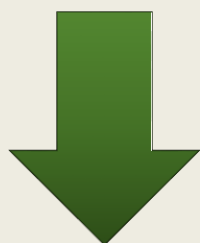
2. SPOTŘEBITELSKÉ CENY A ŽIVOTNÍ NÁKLADY

Index spotřebitelských cen domácností byl v minulém roce nižší než v roce 2022 a u domácností celkem činil meziročně 110,7 %. Meziroční dynamika růstu cen byla v průběhu sledovaného období zpomalující.

Významný proinflační vliv ve 4. čtvrtletí:

*odívání a obuv
stravování a ubytování*

Významný protiinflační vliv ve 4. čtvrtletí:

*potraviny a nealkoholické nápoje
rekreace a kultura*

Mezičtvrtletně došlo ke konci roku k poklesu cen

Velmi výrazný mezičtvrtletní nárůst cen byl zaznamenán v prvním čtvrtletí 2023 (106,9 %), kdy bylo hlavním vlivem zvýšení cen bydlení ovlivněné sníženým základem konce roku 2022 (tzv. Úsporný tarif), k růstu cen rovněž významně přispěly oddíly rekreace a kultura, resp. potraviny a nealkoholické nápoje. Ve druhém čtvrtletí 2023 byl mezičtvrtletní nárůst cen jen velmi mírný (100,3 %) a od tohoto čtvrtletí již docházelo k poklesu cen potravin a nealkoholických nápojů. Třetí čtvrtletí

(100,7 %) bylo ovlivněno sezónním nárůstem cen dovolených a nákladů v oddíle doprava. V posledním čtvrtletí přešel úhrnný index do poklesu (99,6 %) a to platilo i pro ceny v oddíle bydlení. Výraznější růst byl ve čtvrtém čtvrtletí naopak vykázan hlavně v oddíle odívání a obuv.

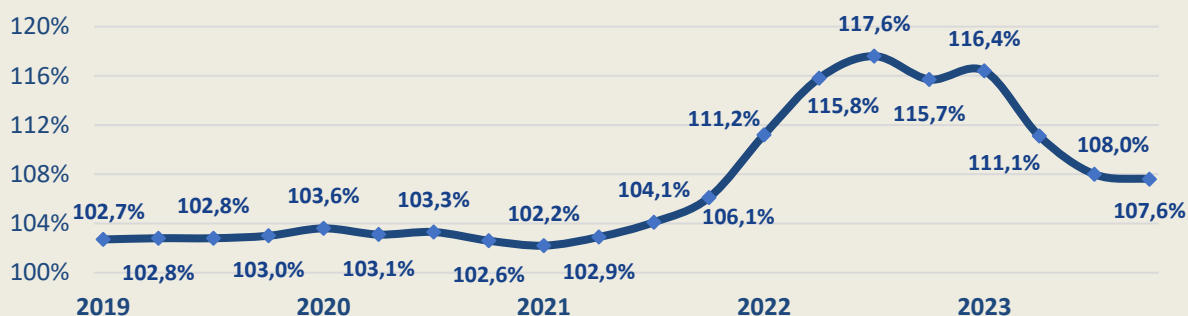
Meziroční dynamika růstu cen se postupně snižovala

V prvním čtvrtletí 2023 činil meziroční index 116,4 %, avšak v průběhu roku plynule klesl až na úroveň 107,6 % ve čtvrtém čtvrtletí. Zatímco například oddíly bydlení a stravování a ubytování působily po celý minulý rok proinflačně, tak významná změna byla zaznamenána u oddílu potraviny a nealkoholické nápoje, které postupně přešly z meziročního růstu o 24,1 % v prvním čtvrtletí na meziroční růst pouze o 1,6 % ve čtvrtém čtvrtletí.

S výjimkou prvního čtvrtletí byl zaznamenán po zbytek roku 2023 meziroční pokles cen u důležitého oddílu (dle váhy ve spotřebním koši) doprava (o 1,6 % ve čtvrtém čtvrtletí).

Rozklad úhrnného meziročního indexu spotřebitelských cen v roce 2023	10,7 %
Pořadí oddílů podle výše vlivu (v p. b.)	
Bydlení, voda, energie, paliva	+4,7
Potraviny a nealkoholické nápoje	+2,2
Stravování a ubytování	+0,9
Rekreace a kultura	+0,8
Ostatní zboží a služby	+0,6
Alkoholické nápoje, tabák	+0,5
Odívání a obuv	+0,4
Bytové vyb., zařízení dom., opravy	+0,4
Zdraví	+0,2
Pošty a telekomunikace	+0,1
Vzdělávání	0,0
Doprava	-0,1

Vývoj meziročního indexu spotřebitelských cen v jednotlivých čtvrtletích

Zdroj: Zpracováno z údajů ČSÚ

Odlíšný byl meziroční vývoj nákladů sledovaných skupin domácností – vyšší dynamika byla zaznamenána u domácností důchodců.

Životní náklady domácností důchodců ve srovnání s domácnostmi celkem rostly v průměru za celý rok 2023 o 2,9 p. b. rychleji (tzn. meziroční index dosáhl 113,6 %). Hlavním proinflačním faktorem byly stejně jako u domácností celkem rostoucí náklady v oddíle bydlení – u domácností důchodců činil tento meziroční index v průměru za celý minulý rok 127,4 % (o 10,6 p. b. více než domácnosti celkem), ale vliv měla i odlišná struktura spotřebního koše (u domácností důchodců nejsou sledovány náklady na imputované nájemné za bydlení). Dalším oddílem, kde domácnostem důchodců náklady rostly výrazněji, byla doprava (o 1,6 p. b. více). Důležitým vlivem bylo snížení slev na jízdné z dubna 2022, což meziročně ještě výrazně ovlivnilo první čtvrtletí 2023.

Nejvýznamnější rozdíly mezi skupinami domácností průměr rok 2023 / rok 2022 (v %)

Klasifikace ve spotřebním koši domácností	Domácnosti celkem	Domácnosti důchodců	Rozdíl (v p. b.)
Spotřebitelské ceny celkem	110,7	113,6	+2,9
Bydlení, voda, energie, paliva	116,8	127,4	+10,6
imputované nájemné za bydlení ¹⁾	102,8	*	*
Doprava	99,0	100,6	+1,6
provoz osobních dopravních prostředků	95,9	97,9	+2,0
dopravní služby	112,0	117,7	+5,7
Rekreace a kultura	110,5	109,8	-0,7
rekreační a kulturní služby	110,1	105,8	-4,3
Ostatní zboží a služby	109,4	114,0	+4,6

¹⁾ Index imputovaného nájemného za bydlení (náklady vlastnického bydlení) není ve spotřebním koši domácností důchodců sledován, což způsobilo zaznamenaný vysoký rozdíl u celkového indexu za bydlení, vodu, energii, paliva

Zdroj: Zpracováno z údajů ČSÚ

ČR dosáhla druhého nejvyššího růstu spotřebitelských cen v rámci EU.

Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP – cenový index propočtený podle metodiky Eurostatu pro potřeby porovnání inflace v jednotlivých členských zemích EU) v Česku činil za rok 2023 v meziročním průměru 112,0 %. Průměr pro EU 27 dosáhl ve stejném roce 106,4 %. Celkově nejvyšší úroveň tohoto ukazatele vykázalo v roce 2023 Maďarsko, Česko, Slovensko a Polsko. Nejnižších hodnot naopak dosáhla Belgie, Lucembursko, Dánsko a Španělsko.

Harmonizovaný index spotřebitelských cen v ČR a EU
(meziroční růst v %)

	Prosinec 2022	Březen 2023	Červen 2023	Září 2023	Prosinec 2023
EU 27	10,4	8,3	6,4	4,9	3,4
ČR	16,8	16,5	11,2	8,3	7,6
Rozdíl mezi ČR a EU (v p. b.)	6,4	8,2	4,8	3,4	4,2

Zdroj: Eurostat

V tabulkové příloze jsou obsaženy údaje o vývoji indexů spotřebitelských cen v jednotlivých měsících roku 2023 (tabulka č. 21), podrobné indexy o sledovaných skupinách domácností (tabulka č. 22) a údaje o HICP všech členských států EU (tabulka č. 23).

3. PENĚŽNÍ VÝDAJE, ÚVĚRY A ÚSPORY DOMÁCNOSTÍ

3.1 Peněžní výdaje

Ze statistiky národních účtů ČSÚ vyplývá, že výdaje na konečnou spotřebu domácností měly v roce 2023 k vývoji národního hospodářství záporný příspěvek, čemuž přispěla i nižší dynamika úvěrování a vyšší míra úspor.

Celkem 3 286,0 mld. Kč vynaložil sektor domácností na výdaje spojené s individuální spotřebou (o 5,0 % více než o rok dříve); domácnosti tak nakoupily zboží a služby nominálně o 156,3 mld. Kč více, reálně – po zohlednění vysoké cenové inflace – to bylo o cca 161,3 mld. Kč (o 5,1 %) méně než před rokem.

Výdaje sektoru domácností podle statistiky národních účtů

Ukazatel	mld. Kč		Meziroční index v %	
	rok 2022	rok 2023	nominální	reálný ¹⁾
Běžné výdaje celkem	2 108,0	2 248,0	103,6	96,3
z toho: Důchody z vlastnictví	50,0	77,5	155,0	140,0
Běžné daně z důchodu	285,0	290,5	101,9	92,1
Příspěvky na zdr. a soc. pojištění	1 174,1	1 290,1	109,9	99,3
Ostatní běžné transfery výdajové	599,0	590,0	98,5	89,0
Disponibilní důchod	3 754,3	4 033,6	107,4	97,0
z toho: Výdaje na individuální spotřebu	3 129,7	3 286,0	105,0	94,9
Hrubé úspory	652,9	749,0	114,7	103,6
Míra úspor (v %)	17,26	18,56	*	*

¹⁾ Při použití indexu spotřebitelských cen 110,7 %

Poznámka: Indexy jsou propočteny z nezaokrouhlených údajů; podrobnější informace o ukazatelích jsou uvedeny v příloze (tabulka č. 1)

Zdroj: Zpracováno z předběžných údajů ČSÚ

Na základě údajů ČSÚ ze čtvrtletních sektorových účtů klesla v roce 2023 reálná spotřeba domácností a meziročně se proti roku 2022 snížila o 5,0 %.

Míra investic domácností (jako podíl k hrubému disponibilnímu důchodu) činila 7,5 %, což bylo o 0,9 p. b. méně než v roce 2022.

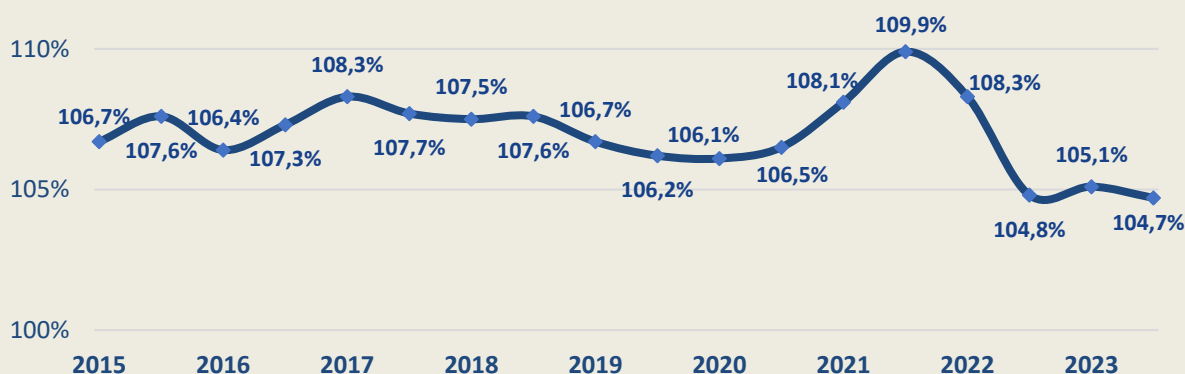
V roce 2023 poklesly tržby v maloobchodě bez segmentu motorových vozidel meziročně reálně o 4,1 % (kalendářně očištěné údaje), což byl hlubší propad tržeb než za rok 2022, kdy došlo ke snížení o 3,6 %. Tržby za prodej nepotravinářského zboží byly nižší o 5,2 % a v případě potravin reálné tržby meziročně poklesly o 5,3 %. Naopak u prodeje pohonných hmot bylo zaznamenáno reálné zvýšení o 4,9 % a u prodeje a oprav motorových vozidel nárůst o 4,2 %.

3.2 Peněžní úvěry

Zrychlující dynamika růstu zadlužení domácností, kterou bylo možné sledovat v předchozích letech, od konce roku 2022 výrazně zpomalila a tento trend byl platný pro celý rok 2023. Důvodem bylo zejména zvolnění růstu úvěrů na bydlení.

Podle údajů ČNB činil k 31. 12. 2023 úhrnný objem bankovních půjček domácností evidovaných u peněžních ústavů 2 245,3 mld. Kč, což bylo o 101,3 mld. Kč více než ke stejnému dni předchozího roku. Nadále značně převažovaly půjčky na bydlení, byť je tempo jejich růstu výrazně nižší než v předchozím roce. Sledovaný ukazatel celkového objemu úvěrů za druhé pololetí roku 2023 narostl pouze o 38,9 mld. Kč. Podobně snížená dynamika růstu byla naposledy zaznamenána před rokem 2015.

Meziroční index celkových úvěrů domácností v pololetí a na konci roku

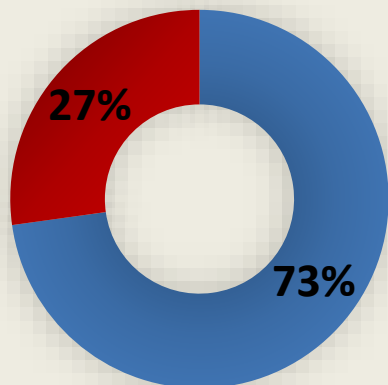
Zdroj: Zpracováno z údajů ČNB ARAD

Na konci roku 2023 meziročně mírně vzrostl objem tzv. nevýkonných úvěrů (nesplaceny tři po sobě jdoucí splátky úvěru, či došlo k zesplatnění) v oblasti půjček na bydlení, který představoval 12,7 mld. Kč (o 1,0 mld. Kč meziročně více). Rovněž celkový objem nevýkonných úvěrů byl meziročně ke konci roku vyšší (o 1,8 mld. Kč) a dosáhl úrovně 28,4 mld. Kč, což činilo 1,3 % z celkového objemu bankovních půjček českých domácností. I přes tento zaznamenaný nárůst je však dlouhodobá dynamika podílu nevýkonných úvěrů od prvního čtvrtletí 2013 (5,3 % z celkového objemu úvěrů) klesající.

Značnou část meziročního vzestupu celkového objemu bankovních peněžních půjček představovaly hypoteční a jiné úvěry na bydlení (1 741,7 mld. Kč), přičemž samotný objem hypotečních úvěrů se oproti stejnému období minulého roku zvýšil o 62,4 mld. Kč (na 1 641,9 mld. Kč). Podíl úvěrů na bydlení na celkovém objemu úvěrů domácnostem dlouhodobě vykazuje rostoucí trend, avšak v minulém roce nastal mírný pokles a ke konci prosince dosáhl úrovně 77,6 % (o 0,4 p. b. meziročně méně).

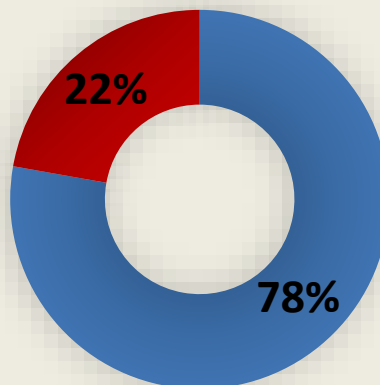
Struktura klientských úvěrů domácností v ČR

Stav k 31. 12. 2015

■ Úvěry na bydlení ■ Ostatní úvěry

Stav k 31. 12. 2023

■ Úvěry na bydlení ■ Ostatní úvěry

Zdroj: Zpracováno z údajů ČNB ARAD

Podle ČNB celkový objem úvěrů na spotřebu (na zboží a služby běžné spotřeby) meziročně vzrostl o 24,0 mld. Kč na 326,0 mld. Kč (o rok dříve se zvýšil o 20,4 mld. Kč). Meziroční nárůst byl způsoben zejména zvýšením spotřebních úvěrů ve druhém čtvrtletí minulého roku.

Údaje bankovního a nebankovního registru CBCB ukazují, že ke konci 4. čtvrtletí 2023 se průměrná částka připadající na jednoho klienta s dlouhodobým dluhem, který tvoří zejména hypotéky a úvěry ze stavebního spoření, meziročně zvýšila o 6,6 % na 2 575,1 tis. Kč. Průměrná výše krátkodobého dluhu vzrostla rovněž o 6,6 % na 248,4 tis. Kč. Počet osob, které měly problémy se splácením úvěrů na bydlení, se meziročně snížil o 0,9 tis. (na 9,1 tis.) a počet lidí nesplácejících úvěry na spotřebu se zvýšil o 1,9 tis. (na 174,4 tis.).

V roce 2023 nastal meziroční nárůst celkového objemu prostředků poskytnutých nebankovními společnostmi prostřednictvím spotřebitelských úvěrů či leasingu (meziroční zvýšení o 6,1 %). Domácnosti si podle dat ČLFA touto formou půjčily od začátku roku celkem 29,3 mld. Kč.

3.3 Úspory

Tvorba úspor domácností oproti roku 2022 posílila a ke konci minulého roku dosáhla meziroční dynamiky z období před pandemií Covid-19, tzn. z let 2016 až 2019.

Pokles reálných příjmů a vyšší úroveň úrokových sazeb se projevily na celkových bankovních úsporách domácností. Ovlivněna byla míra úspor (viz kapitolu 3.1), ale i samotná struktura úspor. Relace celkového objemu bankovních půjček domácností k celkovému objemu bankovních vkladů domácností meziročně poklesla a ke konci roku činila 61,5 % (úvěry/úspory). Tato relace se výrazně zvyšovala před rokem 2009 a po roce 2010 se pohybovala přibližně kolem úrovně 64 %.

Část českých domácností i přes zhoršenou ekonomickou situaci dokázala vytvářet nové úspory a celkově se (korunové a cizoměnové) vklady podle dostupných údajů ČNB k 31. 12. 2023 meziročně zvýšily o 254,8 mld. Kč na 3 651,2 mld. Kč (o rok dříve růst dosáhl pouze 131,7 mld. Kč). Po propadu tempa růstu úspor v roce 2022 se ke konci minulého roku meziroční dynamika vrátila na úroveň běžnou před pandemií.

Meziroční index celkových vkladů domácností v pololetí a na konci roku

Zdroj: Zpracováno z údajů ČNB ARAD

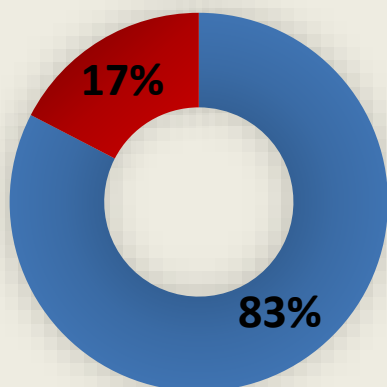
Úročení většiny forem vkladů se oproti roku 2022 v reakci na vyšší úroveň základních sazeb ČNB zvýšilo. Průměrná úroková sazba jednodenních vkladů podle ČNB k 31. 12. 2023 vzrostla na 1,60 % (o 0,27 p. b. více oproti stejnému období předcházejícího roku), sazba z vkladů s výpovědní lhůtou se zvýšila na 2,46 % (o 0,42 p. b. meziročně více). Pokles naopak nastal u úrokových sazeb s dohodnutou splatností s průměrným úročením 5,72 % (o 0,28 p. b. meziročně méně).

Domácnosti dávaly v souvislosti s růstem úročení vkladů a vysokou inflací přednost tvorbě úspor v jejich termínové formě (vklady se splatností nebo výpovědní lhůtou), přesto netermínované vklady (např. běžné účty) nadále tvořily 72,9 % celkových vkladů (meziroční pokles o 2,2 p. b.).

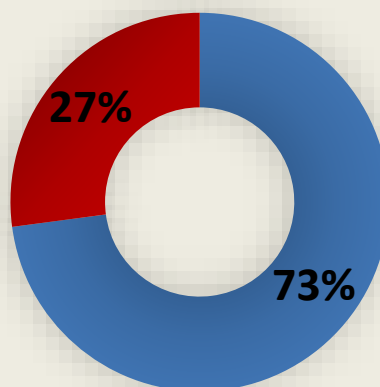
Termínové vklady zvýšily k 31. 12. 2023 meziročně svůj objem o 147,1 mld. Kč, netermínované vklady zaznamenaly ve stejném období růst pouze o 107,7 mld. Kč. Jednalo se o zřejmou reakci domácností na vyšší úročení dlouhodobých vkladů, kdy v době dlouhodobě nízkého úročení vkladů klesl podíl termínových účtů až na úroveň 17,4 % z celkového objemu vkladů ke konci roku 2021.

Struktura klientských vkladů domácností v ČR

Stav k 31. 12. 2021

Stav k 31. 12. 2023

■ Netermínované účty ■ Termínové účty

■ Netermínované účty ■ Termínové účty

Zdroj: Zpracováno z údajů ČNB ARAD

Podle údajů AKAT stav peněžních prostředků investovaných do tuzemských a zahraničních otevřených podílových fondů obyvatelstvem a institucemi činil ke konci prosince minulého roku 938,6 mld. Kč, což bylo o 187,1 mld. Kč více než ve stejném období roku 2022 (kdy byl zaznamenán růst pouze o 43,9 mld. Kč). Na fyzické osoby připadalo 88 % z celkového objemu podílových fondů. Více investic zaznamenaly meziročně hlavně dluhopisové fondy, které svým meziročním zvýšením tvořily přibližně dvě třetiny z celkového nárůstu. Větší objem majetku byl oproti zahraničním fondům ve fondech domácích (69,4 % z celkových investic).

C. VÝVOJ NA POČÁTKU ROKU 2024 A PREDIKCE NA DALŠÍ OBDOBÍ

Na počátku roku 2024 se ekonomika již zřejmě nacházela v mírném oživení. Od druhé poloviny roku lze očekávat postupné zvyšování ekonomického výkonu. Hlavní příčinou růstu HDP by měla být zejména konečná spotřeba domácností (v důsledku reálného zvyšování příjmů domácností). V příštím roce, po robustnějším růstu všech složek HDP, by vzestup hrubého domácího produktu mohl oscilovat kolem 2,4 %.

Za celý rok 2024 je očekáván (oproti roku 2023) kladný růst HDP a v roce 2025 (za příznivých podmínek) další zvýšení meziroční růstu HDP v rozsahu cca 2,0 % až 2,8 %.

Z oblastí ovlivňujících příjmy domácností jsou prozatím jedinými dostupnými údaji základní data o mzdách v průmyslu a stavebnictví za první dva měsíce letošního roku, z nichž vyplynuly tyto dílčí poznatky:

- v lednu a únoru 2024 došlo v odvětví průmyslu v podnicích s 50 a více zaměstnanci k meziročnímu poklesu průměrného evidenčního počtu zaměstnanců o 1,9 %, resp. o 2,0 %; ve stavebních podnicích (s 50 a více zaměstnanci) se jejich počet meziročně v lednu zvýšil o 0,1 % a v únoru naopak snížil o 1,9 %,
- průměrná měsíční nominální mzda těchto zaměstnanců v průmyslu v lednu meziročně vzrostla o 8,2 % (reálně o 5,8 %) a v únoru (kdy činila 43 533 Kč) se zvýšila nominálně o 7,5 % (reálně o 5,4 %). Ve stavebních podnicích se zvýšila průměrná měsíční nominální mzda výše uvedených zaměstnanců v lednu meziročně o 10,1 %, resp. v únoru o 11,3 % a dosáhla v absolutním vyjádření 46 387 Kč. K meziročnímu nárůstu došlo ve stavebnictví u reálné mzdy v lednu o 7,6 % a v únoru o 9,1 %.

Přírůstek průměrné nominální mzdy v národním hospodářství ČR by podle aktuální predikce mohl v letošním roce dosáhnout cca 6,9 % a v roce 2025 by se mohl pohybovat kolem 5,7 %. Reálná mzda by mohla při zohlednění predikované míry cenové inflace (viz dále) zaznamenat nárůst v letošním roce o cca 4,6 % a v příštím roce o cca 3,1 %.

Podle dostupných údajů dosáhl celkový objem sociálních příjmů v prvním čtvrtletí tohoto roku 218,3 mld. Kč.

V rámci sociálních příjmů byly u největší položky, tj. důchodů vykázány údaje o průměrné výši samostatně vypláceného starobního důchodu, která činila v březnu 20 682 Kč, tj. o 6,1 % více než před rokem.

Podle odhadu by průměrná výše samostatně vypláceného starobního důchodu mohla v letošním roce dosáhnout 20 686 Kč.

K 31. březnu 2024 evidoval Úřad práce ČR celkem 288,6 tis. uchazečů o zaměstnání, což je o 15,1 tis. osob více než před rokem. Podíl nezaměstnaných osob činil 3,9 %.

Lze očekávat, že za celý rok 2024 dosáhne podíl nezaměstnaných osob průměrné úrovně 3,6 až 4,0 %. V roce 2025 by se mohl podle aktuální predikce pohybovat v intervalu 3,5 až 3,9 %.

Úhrnná cenová hladina vzrostla v prvním čtvrtletí 2024 proti čtvrtému čtvrtletí 2023 o 1,4 %. Mezičtvrtletní vývoj ovlivnilo zvýšení cen v oddílech bydlení, rekreace a kultura a v oddíle alkoholické nápoje, tabák. K nejvýraznějšímu poklesu cen došlo v oddíle potravin a nealkoholické nápoje.

V meziročním pohledu byl v prvním čtvrtletí 2024 vykázán přírůstek 2,1 % (což bylo o 5,5 p. b. méně než ve čtvrtém čtvrtletí). Cenový vývoj ovlivnilo zejména výrazné zpomalení růstu nákladů v oddíle bydlení, kdy v prvním čtvrtletí index dosáhl 103,4 % (ve čtvrtém čtvrtletí činil 117,8 %). Potravin a nealkoholické nápoje přešly z mírného růstu na konci roku 2023 (index 101,6 %) k výraznému poklesu (index 95,1 %) na začátku tohoto roku. Naopak mírný meziroční růst cen byl zaznamenán u oddílu doprava (index 101,7 %), který byl mezi druhým až čtvrtým čtvrtletím 2023 v meziročním poklesu.

Na začátku roku 2024 došlo k popsání poklesu meziročního růstu indexu spotřebitelských cen zejména vlivem vysoké srovnávací základny z ledna 2023. Z pohledu dlouhodobého průměru však byla meziměsíční cenová dynamika v samotném úvodu roku zvýšená vlivem působení netržních faktorů (regulační a administrativní opatření). U regulovaných cen došlo k dalšímu znatelnému nárůstu v březnu, kdy se projevilo zvýšení poplatku za dálniční známku. V současné době nejsou, kromě aktuálního nárůstu cen pohonných hmot, identifikovány významné proinflační tržní faktory. V důsledku toho by se meziroční cenový index měl v roce 2024 stabilizovat mezi inflačním cílem ČNB a jeho horní hranicí.

Průměrná míra cenové inflace by se měla v roce 2024 pohybovat v intervalu 2,2 až 3,2 % (střed 2,7 %). Výhled inflace na rok 2025 je v intervalu 1,7 až 3,7 % (střed 2,7 %).

Dříve popsané hlavní tendence ve vývoji peněžních půjček se v lednu a únoru 2024 výrazně nezměnily. Stav bankovních úvěrů domácností byl v únoru vyšší proti prosinci o 11,6 mld. Kč (což byl o 4,6 mld. Kč vyšší přírůstek než ve stejném období roku 2023) a přibližně dvě třetiny z uvedeného růstu představovaly úvěry na bydlení (+7,3 mld. Kč); celkový stav úvěrů domácností u bank činil ke konci února 2 256,9 mld. Kč.

Přírůstek bankovních úspor domácností byl za první dva měsíce prvního čtvrtletí 2024 (+77,4 mld. Kč) výrazně vyšší než před rokem, kdy nárůst za stejné období činil 40,9 mld. Kč, a přibližně 70 % tvořil nárůst termínových vkladů (+55,2 mld. Kč). Netermínované vklady byly na konci února vyšší oproti prosinci o 22,2 mld. Kč.

Postupné snižování úrokových sazeb a zpomalující inflace může mít vliv na budoucí vývoj půjček a vkladů. Je možné, že v následujících měsících se to však více projeví na úvěrech domácností, kde by mohly posilovat úvěry na bydlení. V případě generování nových úspor by bezprostředně mohl pokračovat současný (z dlouhodobého pohledu) mírně nadprůměrný trend, který může zpomalit při snížení růstu nominálních příjmů.

Vybrané ukazatele národního hospodářství v letech 2023 až 2025 (v %)

Ukazatel	2023 skutečnost	2024 predikce	2025 výhled
Hrubý domácí produkt (ve stálých cenách) ¹⁾	-0,3	1,4 (1,0 - 1,8)	2,4 (2,0 - 2,8)
Průměrná roční míra cenové inflace	10,7	2,7 (2,2 - 3,2)	2,7 (1,7 - 3,7)
Průměrná nominální mzda v NH ²⁾	7,5	6,9 (5,9 - 7,9)	5,7 (4,5 - 6,9)
Podíl nezaměstnaných osob ³⁾	3,6	3,8 (3,6 - 4,0)	3,7 (3,5 - 3,9)

¹⁾ Údaj je uveden bez očištění o nestejný počet pracovních dní

²⁾ Průměrná mzda vykazovaná ČSÚ na přepočtené počty zaměstnanců v celém národním hospodářství

³⁾ Podíl nezaměstnaných osob vyjadřující podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let k obyvatelstvu stejného věku (roční průměr)

Poznámka: Skutečnost je převzata z údajů ČSÚ, resp. MPSV (u PNO), predikce a výhledy jsou odhadem MPSV

* * *